
NUNA TAMAKKERLUGU PEQQINNISSAKKUT PERIUSISSIAQ 2014-2017

Ujarliutit

NUNA TAMAKKERLUGU PEQQINNISSAKKUT PERIUSISSIAQ 2014-2017	1
Ujarliutit.....	2
Siulequt.....	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
1. Aallaqqaasiut	5
2. Aaqqissuunera	7
3. Peqqinnissakkut periussissiap naalakkersuinikkut ingerlatsinermi siunertai.....	8
3.1 Innuttaasoq qiteralugu	8
3.2 Ukiut inuuffiusut pitsaasut.....	9
3.3 Sundhedsteknologi skal bringe sundhedsvæsenet ud til borgeren.....	9
3.4 Peqqinnissaqarfik suliffeqarfiussaaq pilerinartog	10
3.5 Sunniuteqarluartumik isumalluutinik atuneq aqutsinerlu.....	10
3.6 Ilisimatusarneq nakkutilliinerlu.....	10
4. Peqqinnissaqarfiup maannakkut ilusaa, aaqqissugaanera ingerlatallu kisitsisaat.....	11
4.1 Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	11
4.2 Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfik	11
4.3 Sundhedsvæsenets organisering i sundhedsregioner, områder og tandlægedistrikter.	11
4.4. Peqqinnissaqarfiup sullissinera.....	12
4.5 Ingerlatat kisitsisitali	13
4.5.1 Unitsitsinerit angerlartitsinerillu	13
4.5.2 Nunani allani katsorsaaneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat	14
4.5.3 Taartaasartut allaffianniit atorfinitsitali	14
4.5.4 Imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq	15
4.5.5 Ilinniartitaaneq piginnaangorsaaqqiinerlu.....	15
4.5.6. Peqqinnissaqarfimmut naalakkersuinikkut ingerlatsinermi kissaatit	16
4.5.7 Maannakkut aningaasaqarnikkut pissutsit.....	16
5. Peqqinnissaqarfimmut unamminartut.....	18
5.1 Inuit katitigaanerisigut ineriartorneq	18
5.2 Peqqinnissakkut atortorissaarutit nutaat	18
5.3 Suliaqarfiit immikkut ilisimasaqalernerat	20
5.4 Aatsitassanut tunngasuni peqqinnissakkut kiffartuussineq	20
5.5 Innuttaasut atugarissaarnerat	21
5.6 Innuttaasut pitsaasumik inuuneqarnermut naatsorsuutigisaat	22

6. Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiap atulersinnissaanut tunngavigisat	24
6.1 Inatsisit nalunaarutillu nutaat, suliniutinut tapersersuisut	24
6.2 Peqqinnissaqarfimmi sanaartornikkut aningaasaliinikkullu pisariaqartitsinerit	24
6.3 Kommununut killiusut qulaajarneri	25
6.3.1 Piginnaangorsaqqinneq sungiusaqqinnemullu tunngasut.....	26
6.3.2 Atornerluisunik katsorsaaneermut tunngasut.....	26
6.3.3 Nammineq angerlarsimaffimmi paarineqarneq.....	26
6.3.4 Siusissukkut suliniuteqarneq.	27
6.4 Isumaginninnikkut peqqinnissakkullu ilinniartitaanerit pingaartinneri.....	27
7. Periusissiaq	27
7.1 Peqqinnissakkut nutarternermik aamma peqqinnissaqarfiup aaqqissugaaneramik isumannaallisaaneq	28
7.2 Napparsimasunut siunnersuineq	30
7.3 Pitsaaliuineq peqqinnissakkullu siuarsaaneq.....	30
7.3.1 Peqqinnartumik atoaqatigiinnikkut inuuneq/ siusissukkut suliniuteqarneq.....	30
7.3.2 Inuuneritta II	31
7.3.2 Imminortarneq.....	32
7.4 Tarnikkut napparsimasut iluanni napparsimasut ataatigiissumik malittarisarneri	33
7.5 Nakorsaaneermut pilattaanikkullu tunngasut iluanni napparsimasut ataatigiissumik malittarisarneri ..	34
7.6 Kigutigissaaneq	36
7.7 Sulisussarsiorneq aalajangiussisimanerlu	37
7.8 Peqqinnissaqarfimmi paasissutissiuinermi atortorissaarutit	37
7.9 Aningaasaqarneq	38
7.10. Aatsitassanut upalungaarsimanermullu tunngasut.....	39
7.11 Nakkutillineq nalilersuinerlu	40

Siulequt

Piffissamut 2014-2017-mut Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiaq saqqummiussinnaagakku nuannerpoq.

Peqqinnissaqarfik inuiaqatigiinnut isumalluutaavoq pingaaruteqartoq innuttaasullu, napparsimasut ilaquuttallu maannakkut siunissamilu pitsaalluinnartumik peqqinnissakkut sullinneqarnissaat sapinngisamillu pitsaasumik napparsimasarnerup pitsaaliordiginissaa Naalakkersuisut kissaatigalugu.

Naalakkersuisut naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanni "Nuna ataasiusoq – inuiaat ataatsimoortut" pingaarnertigut naalakkersuinikkut ingerlatsineq sammivilerneqarpoq. Nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut periusissiaq 2014-2017 immikkoortunik pingaarnertut sammineqartussanik arlalinnik imaqarpoq peqqinnissaqarfimmut ilisarnaataasussat aamma siunissamut qulakkeerisumik ilusiliisussa q kiisalu naalakkersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanni nassuiarneqartut naalakkersuinikkut isummat ataatsimoortumik piviusunngortilugit.

Nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut periusissiamut tunngaviusut pingaarnertut sammineqartut tassaapput:

- Inuit qiteralugit
- Sutigut tamatigut toqqissisimasumik kiffartuussineq
- Siamasissumik nunasisimaneq nukissaqarfiginiarlugu attaveqaaqatigiinneq sakkugineqassaaq
- Amerlanernut pitsaaliuineq peqqinnissakkullu siuarsaaneq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutunik atuineq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Naalakkersuisunit ilisimaneqarpoq pisortat missingersuutaat tatisimaneqartut, tamannalu Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiami pisariaqartutigit tuniluulluni. Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiaq taamaattumik marlunnik immikkoortortaqaqpoq:

- Maannakkut aningaasaqarnikkut toqqammavigisat iluanni peqqinnissaqarfiup sulineranut ineriartorneranullu periusissiaq.
- Pitsanguinissanut kissaatit pillugit periusissiaq, naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiui-nermut tamarmiusumut ilaasussa q.

Periusissiap taamatut immikkoortunut agguarneqarneratigit maannakkut neqeroorutaasut saniatigit aningaasartuuteqarnermut atassuteqartut peqqinnissaqarfimmut suliniutit nutaat, piunasaqaatit naatsorsuutigisallu **tamarmik** erseqqissarnerinut iluaqutaassaaq, aatsaallu naalakkersuinikkut pingaarnersiuisoqarneratigit naammassineqarnissai qulakkeerneqarsinnaallutik.

Neriuppunga periusissiaq una periusissiamilu immikkoortiterineq peqqinnissaqarfimmi atukkanut paasinninermik pilersitsisinnaaseq aamma pisortat missingersuutaasa tamarmiusut ajunngitsumik ineriartornerisa qulakkeernissaaannut pisariaqartunik naalakkersuinikkut ingerlatsinermi oqallinnernut aamma naalakkersuinikkut pingaarnersiui-nermut ajunngitsumik tapertaajumaartoq.

Atuarluarisi

Steen Lyngé

Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoq

1. Aallaqqaasiut

Peqqinneq inuiaqatigiit suliassaraat pingaartoq. Napparsimaneq inunnut ataasiakkaanut ajoqutaavoq inuiaqatigiinnullu katsorsaanernut, isumassuinikkut paarsinermilu sullissinermi isumalluutitigut kiisalu siusinaartumik pensioninut, napparsimanersiutigut isumaginninnermi akiliutitigut akeqarluni. Tassungalu assersuutigalugu isertitatigut akileraarutit aqutugalugit isertitaqanngitsoornerit ilanngunneqassallutik.

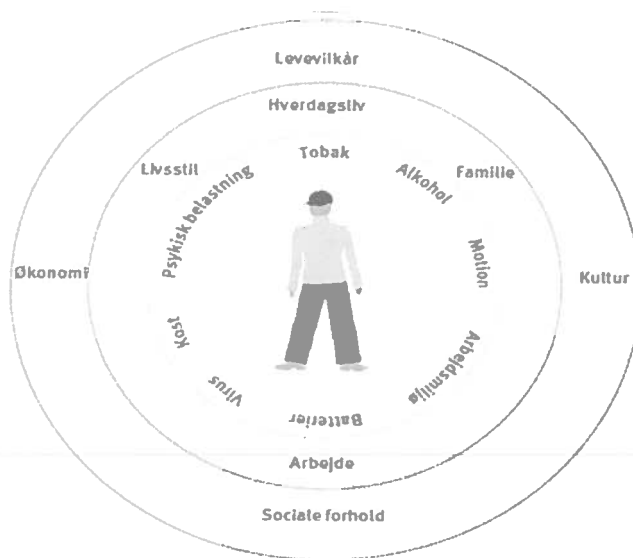
Peqqinneq inuiaqatigiinni aningaasarsiornikkut ineriartornermut pitsaasumik iluaqutaavoq tassa inuit peqqisut naammassisagaernerusinnaammata taamaalillutillu inuiaqatigiinnut aamma inuiaqatigiit aningaasarsiornikkut ineriartornerannut pitsaasumik iluaqutaasinnaalluni.

Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiami takorluugaq tassaavoq:

Inuit qiteralugit – peqqinnissaqarfimmi siunissamut qulakkeerneqarsimasumi

Pingaarporni erseqqissassallugu peqqinnissaqarfiup innuttaasut peqqissuunerat kisimiilluni qaffatsissinnaangimmagu. Peqqinnissaqarfiup pitsaassuseqarluartumik peqqinnissakkut sullissisinaanera pingaarteqaannangimmat peqqissuunermullu inuillu ataasiakkaat peqqinnartumik toqqaanissaannut periarfissaqarnerinut pissutsit arlalissuit pitsaasumik ajortumillu sunniuteqarsinnaammata.

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarpoq Inuuneritta I aamma II-miit takussutissiaq, inuit peqqissuunerannut pissutsit suut sunniutaanerannik takutitsisoq:

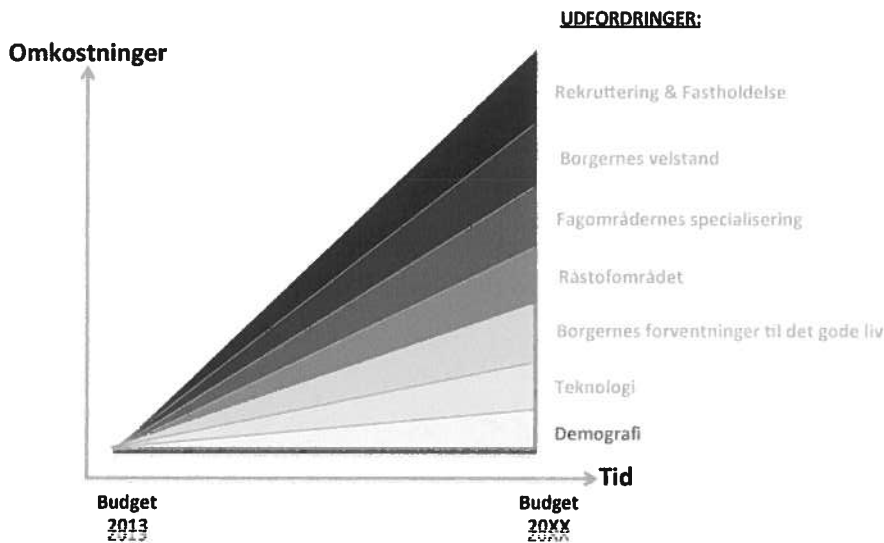

Model for sundhed og sygelighed i en social sammenhæng.

Soorlu takuneqarsinnaasoq pissutsit arlalissuit, peqqissuunerat aalajangiisuusut, peqqinnissakkut sullissinernungillat taamaalillutillu peqqinnissaqarfimmi inatsisitigut tunngaviinut imaluunniit aningaasaqarnikkut toqqammaviinut ilaanatik. Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiami matumani peqqinnissaqarfiup oqartussaaffigisaaniittut kisimik ilaatinneqarput taamaalillunilu innuttaasut peqqissusiisa ineriartortittuarnerata qulakkeerneqarnissaanut immikkoortut ilaannai sammineqassallutik.

Peqqinnissaqarfik kisimi isigineqarpat taava ullumikkut arlalinnik unamminartoqarpoq, taakkulu kapitali 5-imi annertunerusumik allaaserineqarlutik. Siunissamut isigivugut tassani innuttaasut ukioqqortusisimallutik, na-korsaaniikkut suliaqarfinni immikkut sammisaqarneq annertusisimalluni, nappaatit inuunermi pissusilersuuti-nik pissuteqartut qaffariarsimallutik, atortorissaarutitigut periarfigissaarnerulluta minnerunngitsumillu innut-taasut ajunngitsumik, peqqinnartumik sivisuumillu inuuneqarnissamut naatsorsuutigisaqarlutik. Unammi-nartut takussutissiaq 2-mi titartarneqarput.

Takussutissiaq 2. Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutitigut tatisimanninnerup ineriartornera

Unamminartut kingunerisaannik peqqinnissaqarfimmi tamarmiusumi aningaasaqarnikkut tatisimanninneq annertusissaaq soorlulu qorsummik titartarneqartoq, taava innuttaasut katitigaaneranni ineriartorneq kisimi ullumikkut peqqinnissaqarfiup missingersuutaanut naleqqussarlugu ilanngunneqarsimavoq.

Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiap peqqinnissaqarfimmi naalackersuinikkut siunniussat aal-laavigalugit uku allaaserissavai:

- Maannakkut naalackersuinikkut ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut toqqammavigisat iluani peqqin-nisaqarfik qanoq unamminartunik sulissanersoq.
- Pisortat pingaarnersiunerat tamarmiusoq eqqarsaatigalugu peqqinnissaqarfik qanoq ineriartortin-neqarusunnersoq.

Taamatut agguinermi siunertaq tassaavoq ullumikkut peqqinnissaqarfiup inissisimanera erseqqissassallugu, tassa, isumalluutitigut pilersorneqarnissamut pisariaqartitsisoqalersinnagu imaluunniit ullumikkut sullissinerit salliutikkunnaarsinnagit, maannakkut aningaasaqarnikkut toqqammavigisat iluanni sullissinerit amerlas-susaat amerlineqarsinnaanngillat imaluunniit maannakkut qaffasissuseq qaangerlugu kiffartuussinermi pitsanngorsaasoqarsinnaanngilaq.

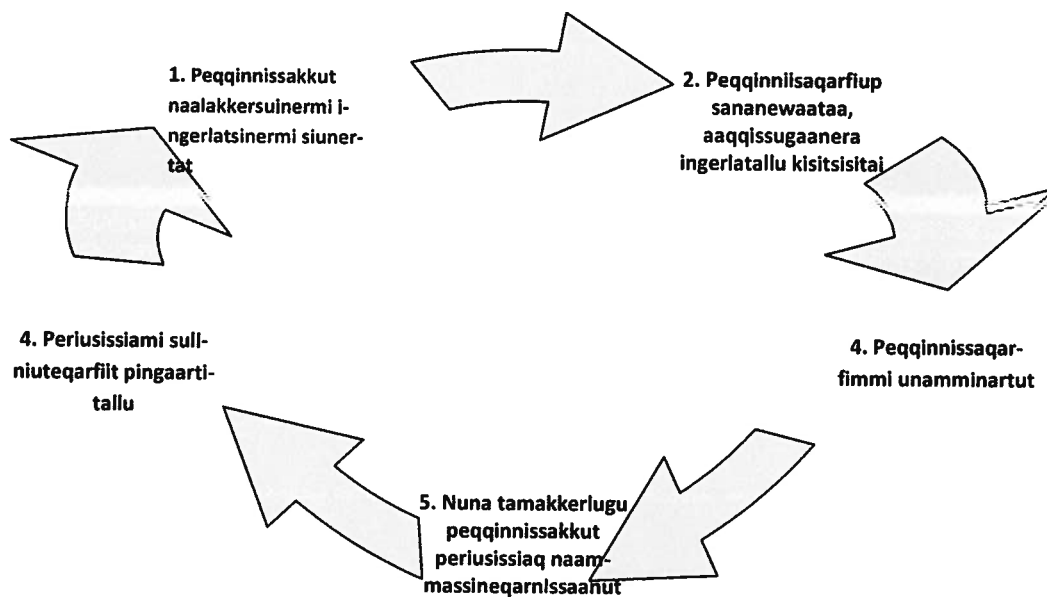
2. Aaqqissuunera

Nuna tamakkerlugu Peqqinnissakkut Perusissiaq aallarnerneqarpoq peqqinnissaqarfimmut naalackersuinnik-
kut ingerlatsinikkut siunniussat allaaseralugit, naalackersuisooqatigiinnermi isumaqatigiisummi immikkoortut
pingaarnerit aallaavigalugit.

Tamatuma kingorna uku allaaserineqassapput:

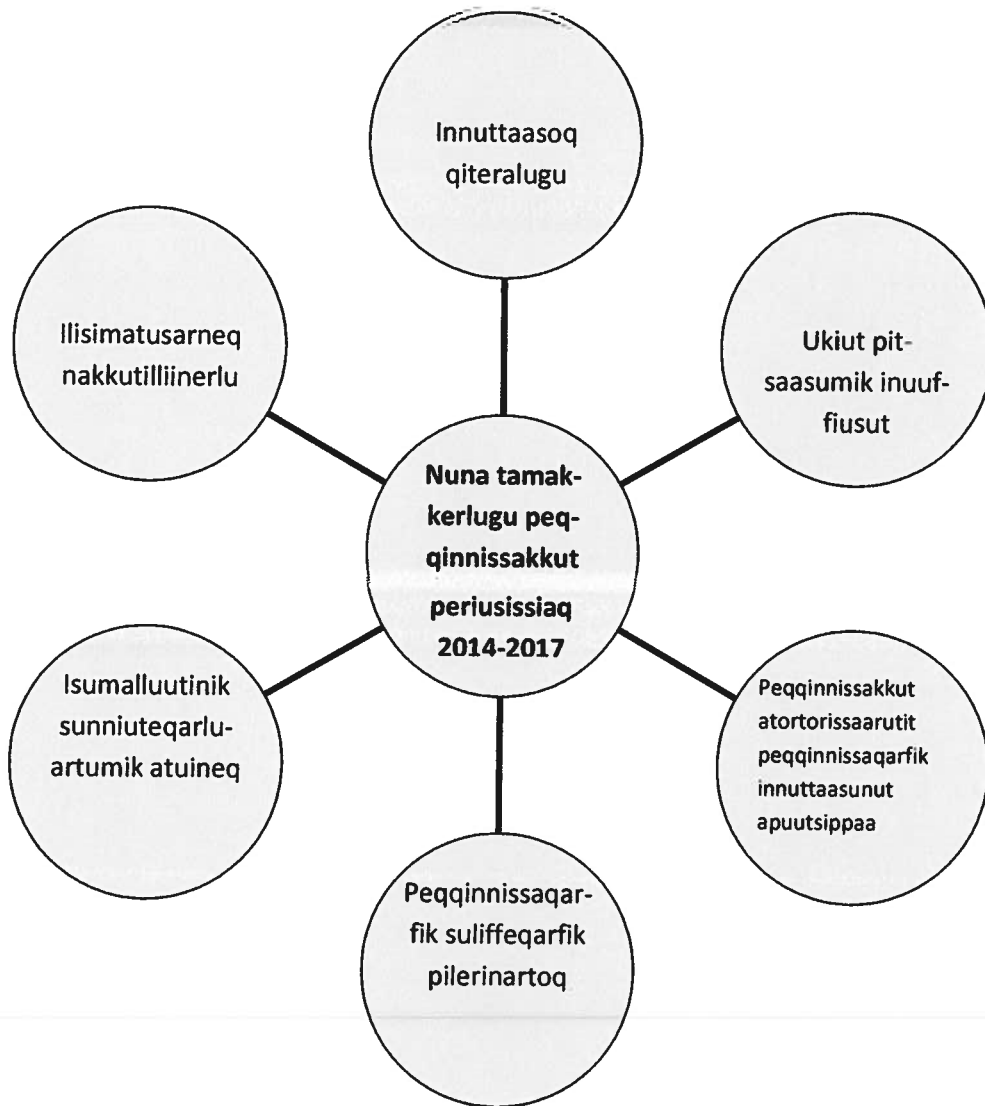
- Peqqinnissaqarfiup sananeqaataata, aaqqissugaanerata ingerlatallu kisitsisaanni killiffik
- Siunissami qaninnermi peqqinnissaqarfimmit naapineqartussatut naatsorsuutigineqartut unamminartut
assigiinnngitsut
- Perusissiap naammassineqarnissaanut suut tunngavigisat pigineqartariaqartut.

Naggataatigut, naalackersuinnikkut ingerlatsinermi siunertat aallaavigalugit, peqqinnissaqarfimmi unamminar-
tut suliarineqarnissaat Naalackersuisunit qanoq pilersaarutigineqarnersut, kiisalu sunniutaasut qanoq nak-
kutigineqassanersut nalilersorneqassanersullu.

3. Peqqinnissaqarfiup periusissiaani naalackersuinikkut ingerlatsinermi siunertat

Tulliuttumi peqqinnissakkut periusissiami naalackersuisunikkut ingerlatsinermi siunertat allaaserineqarput. Siunertat immikkoortunut pingaarnernut agguarneqarput pingaarnernik qulequtaqarlutik.

3.1 Innuttaasoq qiteralugu

Peqqinnissaqarfiup innuttaasoq qitiutissavaa, taamaalillutik suliatigut pitsaalluinnartoq kiffartuussinikkullu toqqissisimanartoq sumiluunniit peqqinnissaqarfimmik ataqatigiissumik misigisaqarlutik.

- Suliatigut pitsaalluinnartoq kiffartuussinikkullu toqqissisimanartoq peqqinnissaqarfik ataqatigiissoq ineriartortittuarlugu
- Napparsimasut isumannaassusaat qaffatsillugu, kiffartuussinerit sullissinerillu toqqissisimanartunngorlugit kiisalu tamatuma naleqquffiani napparsimanermi napparsimasunut aqqusaakkap assigiissarneqarsimasup ineriartortinneratigut isumalluutunik pitsaanerpaamik atuineq qulakkeerlugu

- Innuttaasoq nammineq napparsimanermi pimoorussamik ilaatinneqassaaq, aamma peqqinnissaqarfimmiit akuerineqarnini misigissallugu aamma kiffartuussinerup, qulaajaanerup katsorsaanerullu ilu-anni sulisut sulilluarsinnaanerat misigalugit
- Peqqinnissaqarfiup ilisimatitsilluartarneranik innuttaasoq misigissaaq, piffissaq utaqqiffissatut naat-sorsuutigisaaq, kiisalu pilersaarutaasumik qulaajaanerup, katsorsaanerup sungiusaqqinnerullu inger-lanerata imaa pillugu paasissutissanik tamatigut pissarsisoqarsinnaalluni.
- Innuttaasoq najugaqarfigisaata sapinngisamik qanittuani katsorsarneqartassaaq.
- Nappaatini toqussutaasinnaasuni innuttaasoq sukkasuumik siusissukkullu nappaatip suussuserne-ranik innuttaasoq qulakkeerunneqartassaaq.
- Innuttaasup taassumalu peqqinnissaqarfimmi sulinneqarnissaanik pisariaqartitsineranik eqqarsaatiginninneq tamatigut isiginiarneqartassaaq.

3.2 Ukiut pitsaasumik inuuffiusut

Peqqinnissaqarfik peqqinnissakkut siuarsaanerit pitsaaliullunilu suliniuteqarnikkut innuttaasut peqqissusian-nik siuarsaanermit ingerlataqartuni pingaaruteqartuuvoq.

- Pitsaaliuinikkut aamma peqqinnissakkut siuarsaanicat peqqinnissakkut siuarsaanermit peqqinnis-saqarfik peqataassaaq
- Innuttaasup nammineq ilaqtanilu peqqinnartumik inuunermik pissuseqarnissaanut toqqammavinnik pitsaasunik peqqinnissaqarfik peqataassaaq
- Innuttaasut peqqissusiannut aamma nappaatit inuunermi pissusilersuutit ineriartornerinut ajo-qutaasumik sunniuteqarsinnaasunut inuunermi pissusilersuutit siunnerfigalugit sulinermit peqqinnis-saqarfik ingerlatsiuassaaq
- Peqqinnissakkut siuarsaanerit pitsaaliuinerillu peqqinnissaqarfiup ingerlataani tamani pissusissami-soortumik ilaassapput
- Inuit peqqinnissaannik suliniut Inuuneritta II peqqinnissaqarfimmit pingaartinneqarpoq
- Innuttaasumut ataqtigiissumik suliniuteqarnerup qulakkeerneqarnissaa pillugu peqqinnissaqarfiup kommunillu ataatsimoortutut suleqatigiilluarnerat innuttaasup misigissavaa. Tarnikkut nappaatilik, utoqqaq, ilaqutariit naartusut inuusunnarsullu pisinnaasamikkut apparsimasut immikkut isigini-arneqassapput.

3.3 Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissaqarfiup innuttaasunut apuutsissava

Innuttaasup sapinngisamik pitsaanerpaamik peqqissuunissaa anguniarlugu nunami, innuttaasut katitigaa-neranni attaveqarnikkullu unamminartut qaangerniarlugit peqqinnissakkut atortorissaarutit aaqqiissutit peqqinnissaqarfimmit atorneqassapput.

- Nunami, innuttaasut katitigaaneranni attaveqarnikkullu unamminartut qaangerniarlugit peqqinnissak-kut atortorissaarutini aaqqiinerit atorneqassapput
- Suliatigut pitsaassuseq aamma suliatigut immikkut ilisimasaqarneq sumiluunniit najugaqaraluaanni ineriartortitseqqinnikkut aamma peqqinnissakkut atortorissaarutit pitsanngorsartuarnerisigut qulak-keerneqassapput
- Peqqinnissaqarfiup elektronikkikkut napparsimasunik misissorikkkanik allattuiffik (EPJ) 2017-miit nap-parsimasup ingerlanera ataqtigiisooq tapersersussavaa, napparsimasut isumannaatsuunissaannut nukittorsaaqataalluni aamma peqqinnissaqarfimmi isumalluutinik atuinermik pitsaanerulersitsilluni.
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit ilisimasatusarnermik tunngaveqartunut naleqquttunullu ilisimasanut imaaliillaannaq isissutaasinnaassapput, kiisalu peqqinnissaqarfimmi tamarmi ilisimasanik avitsivius-salluni.
- Katsorsaaniissamut neqeroorut, pitsaaliuilluni suliniutinut kiisalu Peqqinnissaqarfiup nittartagaata ine-riartorteqqinneratigut peqqinnissaaq pillugu paasissutissat nalinginnaasut pillugit paasissutissanut sukkasuumik ajornanngitsumillu innuttaasoq pissarsisinnaassaaq.

3.4 Peqqinnissaqarfik suliffiussaaq pilerinartooq

Peqqinnissaqarfik suliffiuvoq pilerinartooq, sulisut ataasiakkaat piginnaangorsaqqillugit aamma ingerlalluarnissaat aalajangiussimaneqarnissaallu sulissutigineqarluni.

- Ataavartumik aalajangiussimasaqarnissamut aamma suliatigut qaffasissumiinnissamut ineriartortitsinissamut sulisoq peqqinnissaqarfimmit periarfissinneqassaaq
- Siunnerfeqartumik piginnaangorsaqqinnermut periuseqarnikkut, ilinniarnissamut pilersaaruteqarnikkut sumiiffimmilu ilinniartitaanikkut suliniuteqarnikkut suliatigut ineriartortuarnissamut periarfissanik sulisut qulakkeerunneqassapput
- Namminissaq sulianut, kiisalu inuttut suliatigullu ilinniarsaat ineriartortuarnissamut periarfissinneqartut sapinngisamik annertunerpaamik sulisut sunniuteqarnissamut peqqinnissaqarfik qulakkeerissaaq
- Suliffimmi atugaarneq ineriartorteqqillugu, ingerlalluarneq suliffigissaalluarnerlu salliutinneqarlutik
- Suliaqarfii, peqqissaaviit, nunap immikkoortuini napparsimmaviit kiisalu nuna tamakkerlugu Dronning Ingridip Peqqissaaviata akornanni suleqatiginnerup ineriartorteqqinneratigut katsorsaanerit eqaatsumik ingerlanneqartarnissaannut innuttaasoq qulakkeerullugu
- Peqqinnissaqarfik ilisimatusarnermi pimoorussilluni peqataassaaq, aamma ilinniarfiit ilisimatusarfiillu pilerinartut ineriartortinnerini peqataalluni
- Pisortat ineriartortinneri ajuungitsumillu pisortatut sulinerit peqqinnissaqarfiup qulakkiissavai

3.5 Sunniuteqarluartumik isumalluutinik atuineq aqutsinerlu

Peqqinnissaqarfik sunniuteqarluartumik isumalluutinik atuillunilu isumalluutinik aqutsissaaq, pisariaqartumik ataqatigiinnermik toqqammavigisanillu aqutsinermik qulakkeerisumik.

- Aningaasat sapinngisamik amerlanerpaat pitsaaliuinnermut napparsimasunillu katsorsaanerimut ator-neqarnissaat peqqinnissaqarfimmit isiginiarneqassaaq
- Ingerlatsinerit suleriaatsillu pitsaaningortinnerisigut pitsaassutsip angusallu nukittorsarnissaat peqqinnissaqarfimmit isiginiarneqassapput
- Peqqinnissaqarfiup aaqqissugaanera ilusaalu Peqqinnissaqarfimmik nutarterineq tapersorsorlugulu patajaallisassavaa
- Pingaarnertigut suliat kiffartuussinerlu sunnernaqit aningaasaqarnikkut toqqammavigisani peqqinnissaqarfiup eqqortissavai
- Peqqinnissaqarfiup pisariillisaanikkut aningaasatigut isumalluutit innuttaasunik aamma peqqinnissaqarfimmut atuisunut kiffartuussinerit pitsaanerulersinnissaannut ator-neqarnissaat sulissutigissavai
- Toqqammavigineqartut iluanni innuttaasunik sapinngisamik pitsaanerpaamik kiffartuussineq qulakkeerneqassaaq

3.6 Ilisimatusarneq nakkutilliinerlu

Ilisimatusarneq aamma peqqinnissaqarfiup suliniutaanik nakkutilliineq nalilersuinerlu peqqinnissaqarfimmi ingerlattanut ilaapput.

- Ilisimatusarneq nalilersuinerlu unamminartunut allanngorartunut peqqinnissaqarfiup naleqqussartu- arneranut iluaqutaapput
- Peqqinnissaqarfimmi sulisut ilisimatusarnermi, nakkutilliinermi nalilersuinermilu pimoorussillutik peqataapput
- Peqqinnissaqarfiup katsorsaanissamut neqeroorutai pitsaaliuinnermilu suliniutai tamanna ajornartin- nagu pisunik tunngaveqassapput.

4. Peqqinnissaqarfiup maannakkut sananeqaataa, aaqqissugaanera ingerlatallu kisitsisitai

Immikkoortumi matumani peqqinnissaqarfiup maannakkut inissisimanera saqqummiunneqassaaq immikkoortut uku isiginiarlugit:

- 2013-mi killiffik
- Peqqinnissaqarfiup sullissinerata agguanera
- Maannakkut aningaasaqarnikkut pissutsit

Peqqinnissaqarfiup sullissineri il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 6. november 1997-imeersoq naapertorlugu kalaallit nunaanni peqqinnissaqarfiup suliassaa tassaavoq:

”..... innuttaasut peqqissusiisa siuarsarnissaat, nappaatit nappaatinullu assingusut pinaveersaartinnissaat kiisalu inuit nappaatillit nappaatinullu assingusunik nappaatillit misissornissaat, katsorsarnissaat paarinissaallu. Suliassaminik pilersaarusionermini peqqinnissaqarfiup anguniassavaa peqqinnissaqarfiup sullissinerinut assigiimmik periarfissaqartitsisoqarnissaa sumi najugaqarneq apeqputaatinnagu.”

4.1 Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik

Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik peqqinnissaqarfiup iluani oqartussani qullersaavoq. Naalackersuisoqarfiup peqqinnissaqarfiup pingaarnertigut inatsisai, anguniagai, periusissai piareersartapai kiisalu Peqqinnissaqarfimmi pingaarnertigut pingaarnersiuisarluni. Aammattaaq pitsaaliuineranut tunngasuni naalackersuinikkut ingerlatsinermi kissaatinik piviusunngortitsisunik periusissiami sulineq naalackersuisoqarfimmit isumagineqarpoq, soorlu tamanna Inuuneritta II-mi allaaserineqartoq aamma tamanna pillugu suliat tapertariisillugit kommuninilu suleqatigiinneq qulakkeerneqarluni.

Naalackersuisoqarfik aamma nunani tamalaani ilisimatusarnikkut suleqatigiinnerni peqataavoq, soorlu aamma Peqqinnissaqarfik pillugu nutaarsiassanik innuttaasunut ingerlatitsineramik isumagisaqartoq.

4.2 Peqqissutsimut Pitsaaliuineremullu Aqutsisoqarfik

Peqqissutsimut Pitsaaliuineremullu Aqutsisoqarfik Peqqinnissaqarfiup ingerlatsineranut akisussaavoq aamma Peqqinnissaqarfimmi pingaarnertigut suliatigut, aningaasaqarnikkut, allaffissornikkut, sulisutigut aqutsineq ataqatigiissaarinerlu isumagalugit, napparsimmavinnik ingerlatsineq kigutilerinerlu ilanngullugit. Aqutsisoqarfik aamma inuiaqatigiinni ineriartorneq aningaasatigullu isumalluutit eqqarsaatigalugit Peqqinnissaqarfimmi suliffeqarfiit tamarmiusut naleqquttumik pilersaarusioneri aaqqissuunnerillu ingerlannissaannik suliqarluni.

Peqqissutsimut Pitsaaliuineremullu Aqutsisoqarfik aamma assersuutigalugu sakiilluutip aamma kræftip iluani aamma napparsimasunut sammisumik pitsaaliuinerup iluani kiisalu Inuuneritta II-mi suliniutit – Ilaqutariinni naartuni siusissukkat suliniutit, imminortarnerit pitaaliorneri, nappaatit inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartut aamma atoqatigiinnikkut peqqissuuneq pillugit pilersaarutinik atulersitsineranut tunngatillugu sulineramik isumagisaqarpoq.

4.3 Peqqinnissaqarfiup nunap immikkoortuini peqqissaavinni, immikkoortuini kigutileriffinnilu aaqqissugaanera

Peqqinnissaqarfimmiq nutarterineq ulloq 2011-mi jaanuarip aallaqqaataani atulersinneqarpoq tassuunakkullu peqqinnissaqarfik nunap immikkoortuini peqqissaavinnut tallimanut immikkoortunut sisamanut agguaneqarlu

siusinnerusukkut peqqissaaveqarfiit 16-iusimallutik 32-nik immikkoortortaqtut. Nunap immikkoortuini napparsimmaviit Qaortumi, Ilulissani, Aasianni, Sisimiuni aamma Nuummi (Dr. Ingridip Peqqissaavia, DIP) inissisimapput. Taakku saniatigut nunap immikkoortuini siusinnerusukkut illoqarfinni napparsimmaveqarfiusuni allani peqqissaaveqarluni.

Nunaqarfinni anginerusuni suli peqqissaaveqarpoq, nunaqarfinnilu mikinerusuni nunaqarfimmiut nakorsiar-tarfeqarlutik. Nunaqarfinni 50-it sinnerlugit inoqartuni telekkut nakorsaanimik (telemedicin) atortulersuisoqarsimavoq, Pipaluk, nunaqarfillu mikinerpaat taamaallaat nakorsaasiveqarlutik.

Dronning Ingridip Napparsimmavissua (DIN) nuna tamakkerlugu napparsimmavittut ingerlavoq. Aaqqissuun-nermigut immikkoortunut sisamanut agguarsimavoq (pilaasarfik, nakorsaatiniq katsorsaavik, tarnikkut napparsimasunut katsorsaavik aamma pilertortumik katsorsaavik).

DIN Kalaallit Nunaat tamakkerlugu napparsimasunik immikkut katsorsaanimik suliassanik isumagisaqar-poq, tassunga ilanngullugit sinerissami napparsimmavinnut/peqqissaavinnut nakorsamik immikkut ilinniarsi-masutigut ikiuineq kiisalu Kalaallit Nunaata avataani misissortinnissamut katsorsartinnissamullu innersuussi-nerit. 2012-mi Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuani ullutsinnut naleqquttoq nutaarlu napparsi-masunut akunnittarfik atulerneqarpoq.

Kingutileriffiit illoqarfinni peqqissaavinnik siusinnerusukkut agguarsimaneri malippaat¹.

4.4. Peqqinnissaqarfiup sullissinera

Inuit Kalaallit Nunaanni inuit nalunaarsorsimaffianni nalunaarsimasut najugaqartullu sullissinernut ukununga pisinnaatitaaffeqarput, pissutsit tamanna ajornartinnigippassuk:

- meeqqanik naartusunillu pitsaaliuilluni peqqissutsumik misissuinerit
- nakorsamik katsorsartinneq, tassunga ilanngullu nakorsamik immikkut ilinniarsimasumit katsorsar-tinneq
- peqqinnissaqarfiup suliffiini unitsinneqarneq najugaqarnerlu, tassunga ilanngullugit naartusunik er-nisusanillu isumassuineq
- peqqinnissaqarfiup suliffiini kigutit nakorsaannit katsorsartinneq, tassunga ilanngullugu pitsaaliuilluni kigutileritinneq
- ornigulluni peqqinnissakkut kiffartuussineq
- peqqinnissamik isumaginninneq
- peqqinnissaqarfiup suliffiani angerlarsimaffimminiluunniit napparsimasunik paarsineq
- nakorsaatit aatsaat allagartalerlugit pisassat aamma Naalackersuisunit aalajangersarneqartut ma-leruagassat erseqqinnerusut malillugit nakorsaatit nioqutigineqartut
- nappaatit ilaannut akiuussutissamik kapisisarneq
- timip ilaanik ajoquteqartunik amigaataasunilluunniit taarsiinerit iluarsiinerilluunniit ikiutit
- unitsinneqarani nakorsartinnermut imaluunniit peqqinnissaqarfinni unitsinneqarnermut atasumik ator-tulersorluni nakorsamik katsorsarneqarneq
- Naalackersuisut aalajangersagaat maleruagassat erseqqinnerusut malillugit uppersaatit aamma ~~nakorsamit nalunaarut~~

Peqqinnissaqarfiup sullissineranut naligiimmik pissarsisinnaaneq ajornannginnerulersinniarlugu inuit ta-marmik katsorsartinneqarnissamik pisariaqartitsisut aamma nunami maani inuit nalunaarsimaffianni allatsi-simasut najugaqartullu akeqanngitsumik assartorneqarsinnaapput, tamanna nakorsamit innersuun-neqarsimappat, nunaqarfimmiit allamilluunniit ukioq naallugu najugaqarfiusumit nunap immikkoortuani napparsimmavimmut, illoqarfimmi peqqissaavimmut, DIN-imut imaluunniit nunap avataani katsorsaavimmut.

¹ Kigutilerinerup nunap immikkoortuani aaqqissuunneqarluni Qeqertarsuup Tunuani misiligut 2012-mili ingerlasimavoq.

4.5 Ingerlatat kisitsisitali

Tassani piffissami 2007-2012-mi peqqinnissaqarfimmi ingerlatanut kisitsisit pingaernerit allaaserineqarput.

4.5.1 Unitsitsinerit angerlartitsinerillu

2007-miit 2012-mut Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsaatnik katsorsaavinni pilattaasarfinnilu angerlartitsinerit unitsinneqaranilu katsorsaanerit amerliartuinnarsimapput (tabel 1 aamma 2). Taamatut qaf-fariartorneq katsorsaaniissamut periarfissat pillugit ilisimasaqarnerulerneq aamma innuttaasut ukioqqortusi-aferat pissutigalugu peqqinnissakkut sulissiafernik pisanaraqaritsiaferup aanaerlusiafera pissutigalugu pi-umasaqarnerit annertusiartorneraniippoq.

Piffissami tassani tarnikkut nappaatillit angerlartinneqartut amerlassusaat ikileriarsimasoq takuneqarsin-naavoq (tabel 1). Tamatumunnga ilaatigut pissutaavoq napparsimasut naammassillugit katsorsarnissaannut peqqissaavinni inissaaleqinermut pissuteqarnerusumik sivisunerusumik uninngasoqartarnera. Anisartut ikili-nerisa kingunerisaanik tarnikkut napparsimasut nutaat unitsinnissaannut inissaqarsimanngilaq. Akerlianilli sinerissami tarnikkut napparsimasunut tunngasoq nukittorsarneqarpoq ullormullu nakorsartut amerlaneruler-lutik.

Tabel 1. Dronning Ingridip Napparsimmavissuani angerlartitsinerit.

Angerlartitsinerit	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tarnikkut napparsimasut	264	207	205	165	156	178
Nakorsaatnik katsorsaa	2.291	2.280	2.277	2.193	2.422	2.411
Pilattaasarfimmit	3.850	4.342	4.567	4.126	4.264	4.100
Angerlartitsinerit katil-lugit	6.405	6.829	7.049	6.484	6.842	6.689

Tabel 2-mit takuneqarsinnaavoq aamma pilattaasarnermut immikkoortumi ullormut nakorsartut amerlassut-simikkut amerleriarsimasut taamaalillunilu ullormi tassani katsorsarneqarnerminni amerlanerusut angerlartin-neqartarlutik. Taamatut ineriartorneq siunissami ingerlaannassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Tabel 2 Dronning Ingridip Napparsimmavissuani unitsinneqarani katsorsaanerit.

Unitsinneqarani katsorsaanerit	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pilattaasarfik	9.147	7.883	7.147	8.585	8.859	8.860
Ulluinnarluni pilattaasarfik		1.293	1.863	1.543	1.926	2.059
Nakorsaatnik katsorsaa-vik	6.257	6.665	6.620	6.169	7.006	7.000
Ulluinnarnilu nakorsaa-ti-nik katsorsaaneq	*	*	*	3.224	3.028	2.412
Ulluinnarluni tarnikkut napparsimasunik katsor						
Unitsinneqarani katsorsaanerit katillugit	15.404	15.841	15.630	19.521	20.819	20.331

2009-miit 2011-mut suliaritinneqartussatut utaqquisutut allatsissimasut immikkut ikilisinneqarnissaannut atu-gassanik immikkut aningaasaliisoqarpoq. Ukiuni missingersuusiorfusuni 2012-miit 2015-mut taamaalilluni nalinginnaasumik aningaasatigut toqqammavigisat saniatigut immikkut ukiumut 12 mio. koruuninik ilasiso-

qarpoq. Tamatuma inernera maannakkut immikkoortuni pingaartinneqartuni utaqqisut allatsissimasut ikili-
artorneranni takuneqarsinnaavoq (tabel 3).

Tabel 3. Utaqqisut allattorsimaffianni napparsimasut amerlassusaat 2009 - 2013

	sep-09	sep-10	sep-11	sep-12	sep-13
	Napparsimasut amerlassusaat	Napparsimasut amerlassusaat	Napparsimasut amerlassusaat	Napparsimasut amerlassusaat	Napparsimasut amerlassusaat
Katillugit	2.231	2.141	1.981	1.466	1.456

4.5.2 Nunani allani katsorsartinneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat

Kalaallit Nunaata ukiut tamaasa napparsimasut Nunatsinni katsorsartinneqarsinnaanngitsut, Danmarkimi katsorsartinneqartussanngorlugit aallartittarpai, pingaartumik Rigshospitalimi aamma Region Hovedstadimi.

Piffissami 2007- 2012-mi angerlartinneqartut amerlassusaat qaffakkiartorsimapput, kisiannili napparsimasumut ataatsimut ullut uninngaffiusut amerlassusaat malunnaatilimmik appariarsimammata, 2012-mi napparsimasumut ataatsimut ullut 5,58, 2012-mi ullut uninngaffiusimasut amerlassusaat appariarsimapput (tabel 4).

Tabel 4. Rigshospitalimi angerlartitsinerit ullullu uninngaffiusut

Ingerlatat	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Angerlartitsinerit	925	795	958	1.058	1.031	1.084
Ullut uninngaffiusut	5.524	5.867	6.438	7.027	7.036	6.244
Napparsimasumut ataatsimut ullut	6,0	7,4	6,7	6,6	6,8	5,8

Risskovimi tarnimikkut nappaatilinnut pinerluuteqarsimasunut kalaallinut inissat amerlassusaat juni 2008-mi 13-iniit arfineq pingasunngortinneqarput. Taamatut allannguisoqarmalli napparsimasut uninngasut 18-it a-taassimalersimavaat aamma Risskovimi tarnimikkut nappaatilinnut pinerluuteqarsimasunut immikkoortortami ullut uninngaffiusut allanngorpiarsimanatik.

Tabel 5. Risskovimi tarnimikkut nappaatilinnut pinerluuteqarsimasunut immikkoortortami ullut uninngaffiusut tamakkiisaumik amerlassusaat

Ingerlatat	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ullut uninngaffiusut	4.798	5.712	6.613	6.480	6.403	6.479

Kalaallit peqqissartut najugaqarfiat 2012-p aallartinnerani Østerbromi illunut nutaanut nuunneqarpoq. Tassa-
aripput iaik kisermaattarfiat 53-it aamma aqqut perusuersartarfiit uffaarliliu pigiaeqarput ilaquttanut si-
liortoqarsinnalluni. Østerbromut nuunneq peqqissartut najugaqarfianni piginnaasaq annertusineqarpoq
aamma hotellini inuinnarnilu unnuisarnerit amerlassusaat ikilisinneqarlutik.

4.5.3 Taartaasartut allaffiannit atorfinitsitat

Peqqinnissaqarfiup ukiuni kingullerni marlussunni taartaasartut allaffiannit atorfinitsitanik atuinerup appartin-
nissaa isiginiarsimavaa. Pingaartumik Nuup avataani nakorsanik kiisalu peqqissaasunik immikkut ilinniarsi-
masunik sulisussarsineq piviusumik aningaasaqarnikkullu annertuumik unamminarsimavoq. Taakku mar-
luullutik taamaattumik immikkut isiginiarneqarsimapput.

Ukiut kingullit ingerlaneranni taartaasartut allaffianneersunut peqqissaasunut aningaasartuutit appasisorujussuarmut inissineqarsimapput. Tamanna ilaatigut anguneqarpoq isumaqatigiissutit malillugit peqqissaasunut akissarsiatigut atukkat pitsaanerulersinnerisigut, sukanganerusumik aqutsisoqarneratigut sulisussarsionerullu isiginiarneratigut, kiisalu Danmarkimi suliffissaaleqisut annertusiartornerat aamma pingaaruteqarsimalluni.

Tabel 6 Ukiuni kingullerni sisamani taartaasartut allaffiannut peqqinnissaqarfiup aningaasartuutaasa tamarmiusut ineriartornerat.

	2009	2010	2011	2012	2013
Sineriak	15.046.088	19.656.068	21.782.989	19.239.975	6.800.000
DIN	31.397.355	13.198.406	8.465.587	5.162.128	8.100.000
Katillugit	46.445.452	25.854.474	30.250.587	15.402.103	14.900.000

4.5.4 Imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq

2012-mi imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq Katsorsaavimmuut nuunneqarpoq, ukiorpaalunni Ilulissani aamma Nuummi Qaqiffimmit isumagineqareerluni. Katsorsaaviup ingerlanneqarnera peqqinnissaqarfimmit akilerneqartarpoq, kommunillu atornerluisunik katsorsaanernut akiliisarlutik aamma innersuussineq isumagalugu. Ullumikkut imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq taamaallaat Nuummi ingerlanneqarpoq, tassangaanniillu aamma angalasartut aallartinneqartarlutik. Imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq taamaattumik siusinnerusumut naleqqiullugu sumiiffinni ingerlanneqarpoq.

Tabel 7. Imigassamik atornerluisunik katsorsaaneq ilaqutariit amerlassusaannut pingaarnertullu katsorsaanernut aguarlugit

Katsorsaanerit assigiingitsut	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pingaarnertut katsorsaaneq	270	233	251	179	167	163	175	125	140	256
Ilaqutariinnik katsorsaaneq	397	327	377	280	200	223	225	189	181	116

4.5.5 Ilinniartitaaneq piginnaangorsaaqqinnerlu

Peqqinnissaqarfimmi naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersuinerit kivissinnaajumallugit peqqissaqarfimmi suliaqartut assigiingitsut tamarmik ilinniaqqinnerisa piginnaangorsaaqqinnerisalu qulakkeerneqarnissaa peqqinnissaqarfimmit annertuumik pingaartinneqarpoq. Peqqinnissakkut ilinniartitaanerit suut pisariaqartinneqarnersut pillugit taamaattumik Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik ingerlaavartumik oqaloqatigineqartarpoq.

Nakorsat inuusunnerusut ilinniarnermi atorfinni pinngitsoorani ilinniartitaanerisa ilaat, suli Kalaallit Nunaanni ingerlanneqartartoq annertusiartortinneqarpoq. Tassa pikkorissarnerit nakorsat inuusunnerusut ilinniarnermi atorfigisaat akuerinissaannut peqataaffigisassaasat. 2012-mi taamaalilluni pikkorissarnernik amerlanernik peqqinnissaqarfik tigusaqarpoq.

Nakorsanut ilinniarfiunerata saniatigut peqqinnissaqarfik aamma paarsinermi, isumassuineri kigutinullu ilinniartitaanernut arlalinnut aamma ilinniarfiuvoq, tassa:

- Peqqissaasut
- Passussinermi ilitersuisutut peqqissaasooq
- Issittumi immikkut peqqissaasutut allagartartaarluni peqqissaasooq
- Peqqinnissamut ikiortit

- Peqqinnissamat ikiortitut immikkut ilinniartitaanerit nanginneqarsinnaasut
- Portøri annaassiniartartatoq
- Peqqinnissami sulisoq
- Kigutigissaasoq
- Kigutip nakorsaata ikiortaa

4.5.6. Peqqinnissaqarfimmut naalackersuinikkut kissaatit

Naalackersuinikkut ingerlatsisut tungaanniit peqqinnissakkut siuarsaaneq pitsaaliuinerlu pingaarnertut sal-liutinneqarnissaat kissaatigineqarpoq. Innuttaasunik misissuinerit innuttaasut inuusaasiisa malunnartumik allanngornerat uppersarsapaat, tamatumá kingunerisaanik peqqissusiannut ajuunnginneqarannullu siunissami unaminartuusussat. Kalaallit Nunaanni peqqinnissakkut ajornartorsiutit amerlanersaat, tassunga ilanngul-lugit, sukkorneq, uummatip taqarsuatigut nappaatit, oqimaappallaarneq, kræfti, pujortarpallaap puai, kingua-assiuutitigut innarliinerit persuttaanerillu, peqqinnanngitsumik nerisaqarnermik, pujortarnermik timillu aala-tippallaannginneranik pissuteqarput. Taakku saniatigut imminortarnerit pitsaaliernerisa, atoqatigiinnikkut peqqissuunerup aamma ilaqutariinnut naartusunut siusissukkut suliniuteqarnerup iluanni suliniutit anner-tuumik pingaaruteqarput.

Pitsaaliuineq peqqinnissakkut sullissinerup toqqaannartup aamma peqqinnissakkut sullissineq uninga-nertaqarsinnaasup ilaanut ilaassaaq, ilaatigut nunami napparsimmavinni peqqissaavinnilu inuunermi pissusi-lersuutinik nakorsiartarfittut. Taakku saniatigut atornerluisunik katsorsaanerit nukittorsarnerisigut innuttaa-sunullu katsorsartinnissamat kajumissuseqartunut kommuninut akeqanngitsuutinneratigut iluanaarutininik mi-sissuineq aallartinneqarluni.

Nappaatip suussusernera katsorsaanerlu nukittorsarneqarnissat kissaatigalugu immikkoortut arlallit naalak-kersuinikkut ingerlatsisunit tikkuarneqarput. Immikkoortunut taakkununga atuuttunik pilersaarusiortoqareer-simavoq. Allanut tunngatillugu nassuiaasiortoqarnissaa periusissioroqarnissaalu pillugu aalaja-ngiisoqarsimavoq, siunissami peqqinnissaqarfiup sulinissanut naleqqussarlugit ilanngunneqarnissaat naat-sorsuutigineqarluni. Immikkoortut tassaapput:

- Kræfti
- Tarnikkut nappaatit
- Sakialluut
- Puiguttornermut tunngasut
- Ippinnarunnaarsarnermut tunngasut
- Kigutilerinermut tunngasut

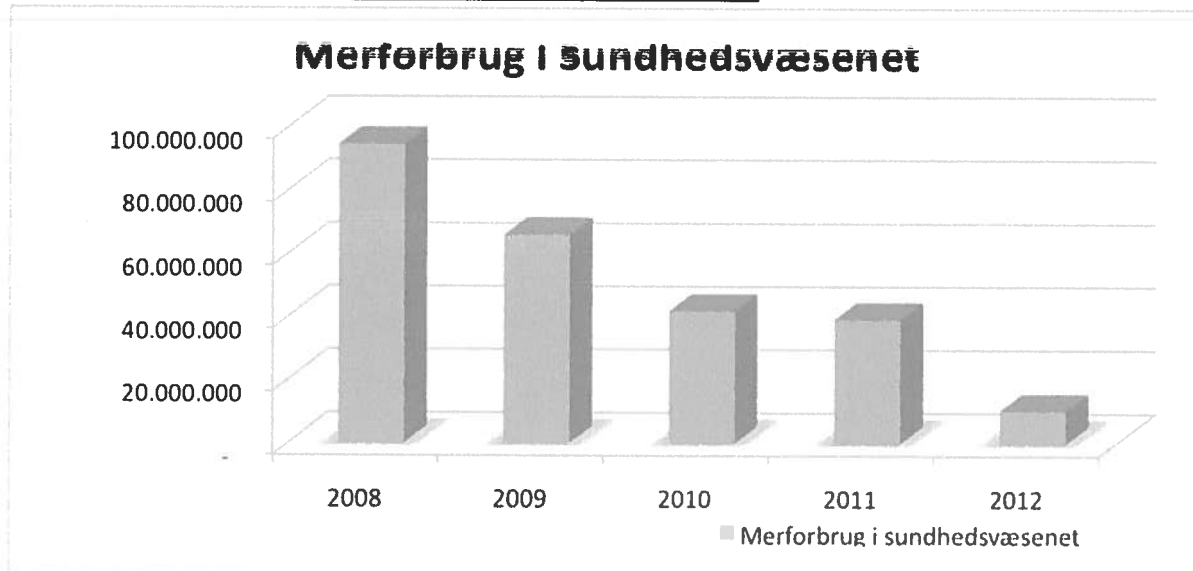
4.5.7 Maannakkut aningaasaqarnikkut inissisimaneq

Ilisimaneqarpoq Peqqinnissaqarfik ukiut arlallit ingerlaneranni aningaasaliissutiminik qaangiisartooq. Tamatu-munnga pissutaasut arlalissuupput, assersuutigalugu nakorsaait akiisa qaffakkiartorneri, billettit akiisa qaf-fakkiartorneri, sullissinermut naatsorsuutigisat qaffakkiartorneri, atortorissaarutitigut ineriartorneq, taartaasar-tunut aningaasartuutit aamma sulisussarsiornermi ajornartorsiutit, innuttaasut katitigaanerisa allanngornerat aamma nappaatit inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartut napparsimasut amerliarnererat. Taakkunnga aningaasartuutitut amerlanernut ataatsimoorfiusoq tassaavoq ineriartornermut sunniuteqarnissamat peqqin-nissaqarfiup periarfissaqarpiannginna.

Annertunerusumik atuiineq 2008-mili appariartorsimavoq pisariillisaanermi iluanaarutit malitsigisaanik, sulini-utit aqutugalugit piviusunngortinneqarsimasut, assersuutigalugu iluaqutaanerusumik pisiniarnermi isu-maqatigiissuteqarnikkut, taartaasartunik atuinermut aningaasartuutit appariartornerisigut peqqinnissaqarfinni nunap immikkoortuini ingerlatsilernikkut kiisalu sunniuteqarnerusumik missingersuutitigut aqutsinerulernikkut. Siunissami ukiuni kingullernisullu taamatut annertutigisumik pisariillisaanermi iluanaaruteqarnissaq sapernar-nerulissaaq.

Kiffartuussineq ajorseriartoqartinnagu pisariillisaanerit suli peqqinnissaqarfimmit isiginiarneqassapput; kisi-annili annertuumik annikinaaraluni aningaasaliineq aamma taassuma ataani aningaasartuutit amerliartorneri pissutigalugit pisariillisaasinnaanerit toqqammavitsigut sipaaruteqarnikkut piviusunnngortinneqarsinnaanngilat.

Peqqinnissaqarfimmi annertunerusumik atuinerup ineriartornera

Peqqinnissaqarfiup peqqinnissakkut toqqaannangitsumik suliatigut aningaasartuutai annerpaat tassaapput napparsimasut angalanerat. Napparsimasut angalanerat peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit tamarmiusut 10 %-eraat. Peqqinnissaqarfik taamaattumik billettit akiini mittarfinnillu akitsuutit qaffannerinut sunnerti-asuuvoq.

Assersuut: 60-it sinnerlugit ukiulinnut akikilliliinerit peerneqarmata tamanna peqqinnissaqarfiup aningaasaqarneranut 5 mio. DKK-inik annertussusilimmik ingerlaannartumik sunniuteqarpoq.

Assersuutip taassuma takutippaa peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnera assigiinngisitaartorujussuusooq aamma inuunermi pissusilersuutinit aamma nappaatit allanngornerinit allaanerusunut sunnertiasuusooq.

Immikkoortut ilaat ataaseq, ukiorpassuit kingulliit ingerlaneranni ilassutitut aningaasaliiffiqartarsimasooq tassaavoq nunani allani timikkut katsorsaanerit. Immikkoortumut tassunga ilisarnaataasooq tassaasimavoq tassani aningaasaqarneq nalinginnaasumik aqukkuminaatsutut isigineqarnera, tassa napparsimasut katsorsarneqartarneri Danmarkimi aallartinneqartarmat, annerusumik Rigshospitalimi (RH). Ukiuni kingullerni ukiut naatsorsuusiorfiusut ukiumut 3-4 mio. koruuninik qaffariarnermik takutitsippat annerusumik immikkut ilisarnaallinnit katsorsaanerimut annertuumik tunnaatinneqarsinnaasut. Napparsimasut ikitsuarannequt 1 %-it missaaniittut katsorsartinnissaat pisariusuusut kaaviiartitat tamarmiusut annertunersaannut attuumassuteqarput (20 %-ip missaa). Tassani pingaartumik pineqarput kræftimut katsorsartinnerit, nappaatit inuunermi pissusilersuutiniq pissuteqartut (uummatikkut ajoquteqarnerit) aamma meeraaqqat ataaseq inorlugu ukiulinniit naartunut kiisalu napparsimasuni inuusuttuni timip pisataanik nuussinerit.

5. Peqqinnissaqarfimmi unamminartut

Immikkoortumi tassani peqqinnissaqarfimmut siunissami pingaarnertigut unamminartut saqqummiunneqarput.

5.1 Innuttaasut katitigaanerisigut ineriartorneq

Europami nunanut killernut assersuukkaanni inuiaqatigiinni kalaallini innuttaasut inuusuttuupput. Innuttaasut ukiui 1960-ikkunni inunngortunit amerlasoorujussuarnit, ullumikkut 40-ikkunni aamma 50-ikkunni ukioqartunit sunnerneqarsimapput. Aggvaqatigiissillugu ukiut sulii inuuffiusussat ikitsuuneri isumaqarpoq innuttaasuni utoqqaat ikitsuinnaasut. Ukiuni qulikkaani aggersuni tamanna allanngussaaq, aggvaqatigiissillugu ukiut sulii inuuffiusussat qaffakkiartornissaat naatsorsuutigineqarluni Europamilu killerni qaffassuseq qanillissallugu peqatigisaanillu amerlasuujullutik inunngorsimasut utoqqalinersiuteqarnissartik angussallugu.

Innuttaasut utoqqaat amerlinerisa kingunerisaanik peqqinnissakkut kiffartuussinikkut piumasaqarneq annertusissaaq. Tamatumunnga pissutaavoq utoqqaliartorneq naapertorlugu amerlanerusut nappaateqalernissaat peqatigisaanillu inuunermi ukiut kingulliit kingunerisaanik amerlanerit peqqinnissakkut kiffartuunneqartarlutik. Innuttaasut utoqqaat amerlanerusut taamaattumik Peqqinnissaqarfimmi kiffartuunneqarnissaminnik piumasaqarnerat annertusissaaq.

Ukioqqortusiartorneq naapertorlugu ilaatigut kræfteqartut, puiguttornerit aamma uumatip taqarsuatigut nappaatit atugaanerulissallutik. Nappaatit taakku ilaatigut inuuneeq naallugu immikkut katsorsarneqarnissamik pisariaqartitsisarput malittarineqassallutillu aammalu katsorsarnissaat akisusarluni. Taamaattumik atuinnermut tatisimanninnerup qaffakkiartornissaa naatsorsuutigineqarpoq assersuutigalugu Rigshospitalimi katsorsartinnerit aamma nakorsiarlut amerlanerulernerisa, nakorsaatnik atuinnerup annertusinerata, angerlarsimaffimmi peqqissaasut amerlanerulernerisa il.il. malitsigisaanik peqqinnissakkut sullissinnerup toqqaannartup iluani.

Innuttaasut katitigaanerisa ineriartornerisa kingunerisaanik peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit malunnaatilimmik qaffassapput.

Inerniliineq

Innuttaasut katitigaanerisa ineriartornerat aningaasanut inatsimmi sillimaffigineqarpoq taamaalillunilu peqqinnissakkut kiffartuussinermi maannakkut qaffassissutsip atatiinnarneqarnissaa qulakkeerneqarluni ingerlaavartumik pisariillisaasoqarnissaa tunngavigalugu.

5.2 Peqqinnissakkut atortorissaarutit nutaat

Atortorissaarutit nutaat atulernerisigut amerlanertigut pissutsinut atuuttunut naleqqiullugu pisariillisaanerit aningaasaqarnikkullu sipaarnerit isiginiarneqartarput. Peqqinnissaqarfimmi atortorissaarutit nutaat tamatigut aningaasaqarnikkut sipaaruteqarnermik kinguneqarneq ajorpoq, amerlanertigulli killormoortuanik, - annertuutigilli suliatigut pisariillisaanerit pitsaassutsillu pitsaanerulerneranik kinguneqartarlutik.

Peqqinnissakkut atortorissaarutit nutaat kingunerisarpaat katsorsaariaatsit nutaat, kingumut innuttaasuni peqqinnissakkut kiffartuussinikkut annertunerusumik piumasaqarnermik kinguneqartartut. Atortorissaarutit nutaat amerlanertigut siusinnerusukkut katsorsarneqarsinnaanngitsutut isigineqartut nappaatit katsorsarneqarsinnaalernerannik kinguneqartarpoq, sukkanerusumik nappaatit suussuserneqarsinnaalerlutik il.il.

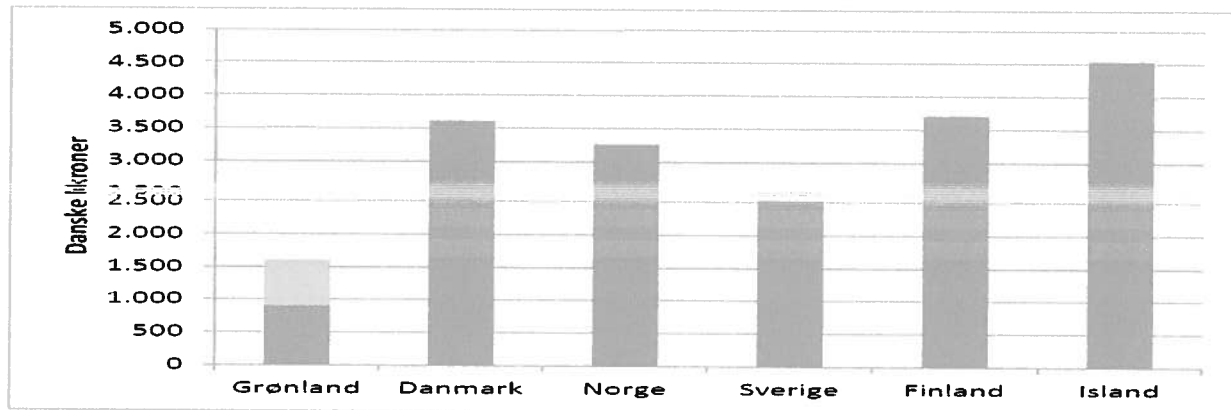
Atortorissaarutit nutaat imaluunniit pisariillisaanerup aningaasaqarnikkut sunniutaa taamaattumik siunissami qaffasinnerusumik aningaasartuutaasarpoq, tassa napparsimareernerup kingorna innuttaasut sivisunerusumik inuusalersarmata, nappaatit suussusersineqartut katsorsarneqarlutik aamma katsorsaariaatsit nutaat aallartinneqarlutik.

Assersuut: Peqqinnissaqarfiup gigtip katsorsarneqarneranut nakorsaatinut ukiumut aningaasartuutai ukiualuit ingerlanerinnaanni 400.000 kr.-iniit ukiumut 10.000.000 kr.-inut qaffapput. Napparsimasumut ataatsimut aamma inuiaqatigiinnut tamanna annertuumik iluanaaruteqarfiuvoq, tassa katsorsarneqartup suliffeqarnermut atassuteqarnini ingerlatiinnarmagu, inuunerup naleqassusiata atugarissaanerullu qaffanneranik misigisaqarami taamaalillunilu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut ajunngitsumik tapertaalluni. Peqqinnissaqarfimmulli tamanna nakorsaatinut nakkutilliinernullu aningaasartuutit sakkortuumik qaffannerinik kinguneqarpoq, taakkulu aningaasaqarnikkut sulinikkullu sillimaffigineqassallutik.

Kalaallit Nunaanni nakorsaatinut aningaasartuutit nunani nalinginnaasumik assersuuttakkatsinnit malunartumik appasinnerupput (takuss. 5): 2008-mi nakorsaatinut aningaasartuutit Kalaallit Nunaanni innuttaasumut ataatsimut 900 kr.-iupput Danmarkimi innuttaasumut ataatsimut 3.600 kr.-iusut. Kalaallit Nunaanni innuttaasumut ataatsimut nakorsaatinut aningaasartuutit tassani Danmarkimi katsorsaani nakorsaatinut aningaasartuutit ilanngullugit naatsorsorneqanngillat. Allaat aningaasartuutit taakku ilanngunneqaraluarpata (takussutissiami qalipaammik qaamasumik nalunaaqutserneqarsimasut) Kalaallit Nunaanni innuttaasumut ataatsimut nakorsaatinut aningaasartuutit 1.600 kr.-it missaanniissapput. Soorlu takussutissiamit takuneqarsinnaasoq Kalaallit Nunaanni nakorsaatinut atuneq tamarmiusoq suli Danmarkimit malunnaatilimmik appasinneruvoq.²

Nunani aalajangersimasuni innuttaasumut ataatsimut nakorsaatiqut atuneq

Figur 3-2 Udgifter til lægemidler pr. indbygger i forskellige lande, 2008

Pissarsiffiusoq: Nakorsaatiq pillugit misissuineq 2011, COWI

Kalaallit Nunaat ullumikkut nappaatitoqqanik tunillaasartunik sorsugaqarpoq soorlu sakialluut, tigukku ase-ruuttoorneq tunillaasartooq aamma kinguaassiuutitigut nappaatit, peqatigisaanillu nappaatit inuunermi pissusilersuutininik pissuteqartut nutaalit annertuumik atugaalerlutik. Tassani ilaatigut pineqarput pualavallaarneq, uumatip taqarsuatigut nappaatit aamma sukkorneq. Kisitsisini ersersinneqarunarpooq Kalaallit Nunaanni anniaatillit, ajoqutillit imaluunniit nappaammut malunniuteqartut tamarmik Peqqinnissaqarfimmuut saaffiginnineq ajortut katsorsarneqalerlutillu.

Malunniutinut annertunerusumik naatsorsuutigisamik sissuilerneq aamma katsorsaaniissamut periarfissaqarlerneq pissutigalugu atuneq taamaalillunilu nakorsaatinut aningaasartuutit qularnanngitsumik sakkortuumik qaffassapput. Peqatigisaanik nakorsaat nutaaq pitsaanerulorlu naatsorsuutigineqarsinnaassaaq kingumullu aningaasartuutit annertunerulernerannik kinguneqarluni. Taamaattumik naatsorsuutigineqarsinnaavoq nakorsaatinut aningaasartuutit ukiumut akinut akissarsianullu naleqqussaanermit annertunerusumik suli qaffakkiartussasut.

Inerniliineq:

² Nakorsaatinik Cowi-miit misissuineq, 2012

Nappaataasartut, nakorsaatinut aningaasartuutit ineriartorneri aamma atortorissaatutit nutaat aamma katsorsaaniissamut periarfissat pitsaanerusut kingunerisaannik aningaasartuutit allat taamaattumik immikkut arajutsinaveersaarneqartariaqarput. Tassa peqqinnissakkut atortorissaarutit nutaat amerlanertigut akisusar-mata taakkulu kingunerisaannik aningaasartuutit nunani assersuutigisartakkatsinnisulli peqqinnissakkut atortorissaarutit assiginik peqqinnissaqarfik neqerooruteqarsinnaassasoq naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq, aningaasatigut toqqammavigisatut immikkoortitat iluanni isumalluutinik qaavatigut ilasisoqanngippat imaluunnit allatut pingaarnersiuisoqanngippat, soorlu maannakkut neqeroorutaasut atorunnaarsinnerisigut.

5.3 Suliaqarfiit immikkut ilisimasaqalernerat

Peqqinnissaqarfik maani nunami nunanilu allani nalinginnaasumik peqqinnissakkut katsorsaanerup aamma qaffasissumik ilisimasalinnit kiffartuussinerup iluani qulaajaanissamut katsorsaaniissamullu sulii neqerooru-teqarsinnaassaaq. Immikkoortup taassuma tamarmiusup iluani katsorsaanerit pillugit innuttaasut naatsor-suutigisaat nalinginnaasumik qaffakkiartorpoq naatsorsuutigisariaqarlunilu kissaatigisat pisariaqartitsinerillu siunissami sulii annertusiartussasut.

Passussinikkut suliaqarfiit ataasiakkaat nunani peqqinnissaqarfiup peqqinnissakkut sulisunik sulisussanik pissarsiffigisartagaanni annertusiartuinnartumik immikkut ilisimasaqaleriartuinnarput. Tamatuma kinguneris-aanik peqqinnissakkut ilinniarsimasut sulisut siunissami "immikkut ilisimasalinnik" siunissami sulisussarsi-sinnaalissapput, siusinnerusukkut "nalinginnaasunik sammisaqartuusimallutik", annertuumik amerlasuutigullu sammisaqartut.

Peqqinnissaqarfimmi uagut pisariaqartitagut annertuutigut nalinginnaasunik ilisimaqartuupput aamma siaru-arsimasumik nunasisimasuullutik. Peqqinnissaqarfik nunap immikkoortuini assigiinngitsuni nalinginnaasumik suliaqartunik peqqinnissakkut sulisunik/nakorsanik pisariaqartitsisuuvoq, immikkut piginnaasaqarnissamik piunasaqaateqartut assersuutigalugu annikitsumik pilattaanerit.

Taamatut ineriartorneq peqqinnissaqarfimmit peqqinnissaqarfiup nutarterneratigut tassanilu nunap immik-koortunut aaqqissuussinikkut immikkullu ilisimasaqartunik suliarinninnerit ilaasa qitiusumi ingerlanneqartaler-nerisigut sillimaffiginiarneqarluni misilinneqareerpoq. Maannakkut tamatuma kinguneraa peqqinnissaqarfiup illutigut piginnaasaasa aaqqissuussinermut naapertuutinnginnera. Peqqinnissaqarfik nunap ilaani inukinne-rusunik piginnaasatigut amigaateqarpoq aamma nunap immikkoortuini napparsimmavinni peqqissartut naju-gaqaarfiinik annerusumik amigaateqarluni.

Peqqinnissakkut kiffartuussinerni piunasaqarnerup annertusiartornera aamma sulisutigut piginnaasaqartunik piunasaqarnerup annertusiartornera ilanngukkaanni peqqinnissaqarfimmi suliatigut atortorissaarutitigullu isumalluutit atornerarneri eqqarsaatigalugit nutaamik eqqarsarnissamik piunasaqaateqarput. Tamatumun-ga assersuutigalugu nunat arlallit annertusisamik aamma/imaluunniit nutaaliaalluinnartumik suliaqartunik peqqissaasunik atugaqalersimapput.

Inerniliineq

Peqqinnissaqarfimmik nutarterineq atugaalereersaq ilaatigut suliatigut annertunerusumik ilisimasaqalernerq pillugu ajornartorsiutinik akuersinissamik siunertaqarsimavoq. Suliatigut ilisimasaqaleriartornerup ingerlaan-narnera innuttaasullu peqqinnissakkut kiffartuussinermi suliatigut pikkorissuseqarnissaq pillugu kissaateqar-nerisa kingunerisinnaavaat siumut sammisumik katsorsaanerit amerlanerusut qitiusumit ingerlanneqartari-aqalernissaat pisariaqartilersinnaavaat. Pissutsit taakku kingunerisaanik maannakkut siumullu sammisumik sanaartornermut tunngasuni naalakkersuinikkut aalajangiisoqarnissaanik pisariaqartitsivoq.

5.4 Aatsitassanut tunngasuni peqqinnissakkut kiffartuussineq

Ukiuni makkunani Kalaallit Nunaat immikkoortuni siariartorfissanik nutaanik inerisaalluni pimoorussilluni sulia-qarpoq, tassunga ilanngullugit uuliap aatsitassarsiornerullu iluanni. Naatsorsuutigineqarpoq ujaasinissamut piiaanissamullu akuersissutit ukiuni aggersuni arlaleriaammik amerlaningortinneqassasut. Tamatuma

peqqinnissaqarfimmik aqutsineq sunnissavaa, qinnuteqaatini ataasiakkaani taamaaqataanik peqqinnissakkut upalungaarsimasoqarnissaanik qinnuteqartoq sqqummiissasoq, peqqinnissaqarfiup kiffartuussineranik ingerlaqateqarsinnaasoq.

Naak piiaaneq nunatsinneersunit ingerlanneqaraluartoq taanna innuttaasunut, peqqinnissaqarfimmut nalinginnaasumillu innuttaasut peqqissusiannut pingaaruteqarsinnaavoq. Piiaaffimmik annertunerusumik pilersitsisoqarneratigut peqqinnissakkut sunniutaasunik kissaatigineqartunut innuttaasut qulakkeerneqarnissaat pisariaqarsinnaavoq.

Pingaarneq peqqinnissaqarfik siumut sammisumik aatsitassarsiornermi sulisunut peqqinnissakkut kiffartuussinernik pilersuisinnaangorlugu pisariaqartumik piginnaasaqarnissaanik aningaasaliiffigineqarnissaatalu qulakkeerneqarnissaa. Peqqinnissaqarfik ullumikkut nunaqavissut pisariaqartitaannik matussusiinissaminut taamaallaat angissusilerneqarsimavoq, suliffissuarmillu nutaamik aallartitsisoqarneratigut aatsitassarsiortunik kiffartuussineq nunaqavissunut neqeroorutit ajortumik sunniuteqannginnissaat qulakkeerneqassalluni. Peqqinnissakkut kiffartuussinermi annertunerusumik tatisimanninnermut naleqqiullugu peqqinnissakkut kiffartuussineq pillugu aatsitassarsiorfinnik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiortoqarnissaa sulissutigineqassaaq aamma tassani sulisut sillimasernissaat pillugu piumasaqaateqarluni.

Suliffissuaqarfiit nutaat aaqqissugaanerit pioreersunut peqataalernerini politikkikkut aningaasaqarnikkullu unamminartunut pingaarnertigut isummertoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq. Suliat annertuut pillugit pilersaarutit nutaat aamma naaggaarlunnarnerup atorunnaarsinneqarnerata kingunerisaanik peqqinnissaqarfik aatsitassatigut peqqinnissamullu tunngasuni inatsisit akornanni naleqqussaasoqarnissaanik pisariaqartitsivoq.

Inerniliineq

Aatsitassarsiornermut tunngasut peqqinnissaqarfimmut ukiuni aggersuni unamminartunngorsinnaapput aningaasaqarnikkut kiisalu suliatigut. Ilaatigut innuttaasut nutaat amerlasuut, peqatigisaanik nalinginnaasumik nunasiffiusartut avataanni inissittut, peqqinnissakkut kiffartuunneqassappata tamanna peqqinnissaqarfiup aningaasaqarneranut annertuumik unamminartuussaaq. Peqqinnissakkut kiffartuussinissaq pillugu aamma peqqissutsikkut misissuinissaq, akiuussutissanik kapisisarnerit, sillimasiinerit aamma nalinginnaasumik inuit peqqissuunerannik nakkutilliinissamut aningaasat pillugit piumasaqaatinik akuersissuteqartunik isumaqatigiissuteqarnissaq qulakkeerneqassaaq. Taakku saniatigut aatsitassarsiornermi ineriartorneq sutigut peqqinnissaqarfiup kiffartuussineranut piginnaasaanullu qanoq sunniuteqassaneramik qulaajaasumik misissuilluni sulineq aallartinneqassaaq. Kiisalu naaggaarlunnarnerup atorunnaarsinneqarnerata kingunerisaanik qinngornernut eqqiluisaarnissamut tunngasutigut nutaanik inatsisiliortoqassasoq, soorlu aamma qinngornernut eqqiluisaarnissamut tunngasut isumaginissaannut aaqqissuussinerup nutaap sanaartornissanut inatsisitigut toqqammavissanik pilersitsisoqassalluni.

5.5 Innuttaasut atugarissaarnerat

Kalaallit Nunaat qularnanngitsumik aamma siumut sammisumik atugarissaarnikkut qaffariarnermik misigisaqassaaq. Qanorli sukkatiginissaa nalornarluni, ingerlaneralu assigiimmik ingerlassanersoq imaluunniit sakkortuumik akit allanngornerannik sunnerneqarsimassanersoq siumut oqaatigineqarsinnaanani.

Peqqinnissaqarfimmut innuttaasullu peqqissusiannut siunissami unamminartut siunissami ilaqutariit aaqqissugaanerannut, inooqataanikkut aaqqissugaanerit, nunaseriaatsimut kiisalu ilinniartitaanikkut inuussutisarsiuutitigullu aaqqissugaanerit atalluinnarput. Tassani nalorninartut pingaartumik tassaapput inuussutisarsiuutit aaqqissugaanerisa allanngortut, aatsitassarsiornerup assigisaasalu nunarsuarmioqatigiit susassa-reqatigiikkiartuinnarnerisa peqqinnissamut sunniutaat.

Inuunermi pissusilersuutunik pissuteqartunut ataavartumik nappaatinut amerlanernut sangujuartorlutik innuttaasut nappaataat allanngorsimapput. Nappaatit soorlu pualavallaarneq, aap naqitsinera qaffasippallaartoq,

uomatip taqarsuatigut nappaatit aamma sukkorneq ullumikkut utoqqassanngortuni nappaataalernikuupput. Peqatigisaanik tupamut attuumassuteqartut nappaatit, aalanermi atortuni nappaatit aamma tarnikkut nappaatit takussaanerulerlutik. Kræfteqartartut amerliartorput, amerlanerillu peqqinnanngitsumik inuusaaseqarnermut, soorlu pujortarnermut, imigassamut aamma killeqartumik timip atorneranut attuumassuteqarlutik.

Nappaatit taakku ilarpassui peqqinnartumik inuusaaseqarnikkut pitsaaliorneqarsinnaapput. Inatsisitigut, ingerlatsinikkut aamma nuna tamakkerlugu periusissiatigut aaqqissugaasumik pitsaaliuineq aamma inuusaatsip allanngortinneqarnera pillugu qaammarsaanikkut innuttaasut peqqinnarnerusumik inuusaaseqalernissaannut sunniinissamut iluaqutaasinnaapput. Maannakkut tupamik tunisineq apparitortoq takuneqarsinnaaveq: Tamanna qularnanngitsumik siunissami ungasinnerusumi nappaatit inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartut amerlassusaannut iluaqutaasumik sunniuteqassaaq.

Imigassaap tupanullu tunngasut iluanni WHO-mit inassutigineqarpoq immikkoortut aalajangersimasut iluanni aaqqissugaasumik pitsaaliuineq isiginiarneqassasoq; akitsuutit, pissarsiarineqarsinnaaneri aamma kikkut tamat angallaviini ussasaarinerup inerteqqutaanera. Inuusuttut siusissukkut pujortalernissaannut imaluunnt imertalernissaannut pitsaaliuisoqassappat taakku pingasut pitsaaliueriaatsini sunniuteqarnerasaarput.

Danmarkimi Atugarissaarnermut ataatsimiititaliarsuup ilaatigut siunissami peqqinnissakkut kiffartuussinernik piunasaqarnerup qanoq annikillisinneqarsinnaaneranut pitsaaliuilluni sulinerup annertusineqarnissaa tikkuarppaa erseqqissarlugulu nunani allani annertuumik ajornartorsiutaareersoq pualavallaarnerup ineriartornerata sakkukillisinneqarnissaa ukiuni aggersuni isiginiarneqartoq.

Maannakkut pitsaaliuinermit aningaasartuuteqarpugut, nappaatinullu inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartunik katsorsaarnermut aningaasartuutini sipaarutaasinnaasut aatsaat ukiut 10 – 15-it qaangiuppata takuneqarsinnaalissallutik. Taamaattumik maannakkut aningaasaqarnikkut marloriaammik nammatassaarpugut.

Inerniliineq

Peqqinnissaqarfiup unamminartui illuatungilissagaanni pingaarluinnarpoq pitsaaliuineq ilungersuutigissallugu. Inuuneritta II aqutugalugu pitsaaliuinermit pilersaarutinut aningaasaliisoqarsimavoq, taakkunatigut naatsorsuutigineqarluni nappaatit inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartut amerlassusaat appartinneqassasut, assersuutigalugu siunissami sukkorneq aamma umatip taqarsuatigut nappaatit.

Akitsuuteqarnermut tunngasuni ineriartorneq atugarissaarnermut malinnaasimangilaq. Naak suliniutitigut pilersaaruteqaraluartoq atugarissaarnermit ineriartorneq nappaatinut inuunermi pissusilersuutinik pissuteqartunut peqqinnissaqarfiup aningaasaqarneranut annertuumik unamminartuussaaq. Ilaatigut tupani imigassanilu akitsuutit qaffanneqarnissaasa eqqarsaatigineqarnissaat pisariaqarsinnaavoq – nunatta karsianut isertitat annertunerunissaat qulakkeerniarnagu kisianni pujortartut atornerluisullu inuusunnerusut amerlassusaat annikillisinniarlugu taamaalillunilu siunissami peqqinnissaqarfimmit atuisussat.

5.6 Inuunermut pitsaasumut innuttaasut naatsorsuutigisaat

Inuusuttut utoqqalilersullu amerlanerit ullumikkut ilisimasaqarnerat pissutigalugu peqqinnissakkut neqerootutinut piunasaqaateqarlutik. Innuttaasut pitsaaneruseqarnikkut ilinniagaqalernerat paasissutissanullu ajornannginnerusumik pissarsisinnaalernerat naapertorlugu atugarissaarnermut sullissinermut taakku naatsorsuutigisaat aamma qaffakkiartorput. Tamanna isumaqarpoq peqqinnissaqarfiup iluani innuttaasut sulii pitsaaneruseqarnikkut katsorsarneqarnissartik naatsorsuutigigaat. Katsorsaannissamut periarfissat nalinginnaasumik pitsaaneruseqarnikkut pillugit paasissutissat annertunerulernerit pissutigalugu siusinnerusukkut naammagiinnarlugu akuerisarsimasanut innuttaasut katsorsartinnissartik naatsorsuutigigaat.

Siunissami ilinniagaqarnerup qaffasissusiatigut ineriartornerup kingunerisaanik peqqinnissaqarfimmut piunasaqaatit qularnanngitsumik sukanganerulissapput.

Inerniliineq

Maannakkut peqqinnissaqarfimmi missingersuutini maannakkut peqqinnissaqarfimmi sullissinerit tunngavia-
tigut qaffassisusiisa allangortinnginnissaat taamaallaat ajornanngilaq. Pitsaasumik inuuneqarnissamut in-
nuttaasut naatsorsuutaasa ineriartornerat siunissami naalackersuinikkut ingerlatsinermi peqqinnissaqarfiup
anigaasaqarnera tatisimalissavaa, siusinnerusumut naleqqiullugu nappaatit katsorsarnissaat pillugu neqe-
roorutinut annertunerusumik naatsorsuutiginnittoqarmat. Katsorsaanernut nutaanut imaluunniit katsorsaanik-
kut neqeroorutinut amerlanernut ammaassisoqarpat anigaasaliisoqanngippat imaluunniit maannakkut toq-
qammavigisani pingaarnersiuisoqanngippat tamanna pisinnaanngilaq.

6. Nuna Tamakkerlugu Peqqinnissakkut Periusissiap atulersinnissaanut tunngavigisat

- Maannakkut aningaasatigut toqqammavigisat iluani peqqinnissaqarfiup suliaanut ineriartornermullu periusissiaq

aamma

- Naalackersuinikkut pingaarnersiuijnerni tamarmiusuni ilaasussanik ineriartornermut kissaatinut periusissiaq

atulersinniarlugu

pissutsit arlallit najuunnerisa qulakkeernissaat pisariaqarpoq. Tamanna illunut naleqqiullugu aamma suliffeqarfiup iluani avataanilu immikkoortut imminnut qanittut akornanni killeqarfinnut naleqqiullugu atuuppoq.

6.1 Inatsisit nalunaarutillu nutaat, suliniutinut tapersersuisut

Immikkoortut ataasiakkaat iluanni ineriartorneq inatsimmik tunngaveqarnissaa pillugu piumasaqaateqarpoq. Peqqinnissamut tunngasuni inatsisit periusissiat atulersinnissaat qulakkeerlugulu tapersersussavaat. Peqqinnissamut tunngasut namminersorlutik oqartussat 2009-mi eqqunneqarnerat sioqqullugu suli inatsiseqartoq aamma ukiuni kingullerni inuiaqatigiinni ineriartornerup kingunerisaanik peqqinnissamut tunngasut iluanni inatsisit atuuttut ullutsinnut naleqqukkunnaarsimapput imaluunniit peqqinnissakkut kiffartuussinissamut siunissami qanittumi piumasarineqartussanut matussutaanatik.

Assersuut: Danmarkimi Herstedvesterimi tarnimikkut nappaatillit pineqaatissinneqarsimasut akisussaaffigineqarnerisa tiguneqarnerat. Nunami maani innuttaasussat taakku kiffartuussineq pillugu maannakkut peqqussut 1997-meersaq unammillissavaat.

Taamaattumik peqqinnissakkut inatsisitta annertunerusumik nutarterneqarnissaa nalinginnaasumik pisariaqartipparput. Pingaarnertigut peqqinnissamut tunngasut iluanni siunissami suliniutinut matussutaasussamik periusissiamut piffissaliusaaq pillugu inatsisiliassat piaaersarneqassapput. Tassani pingaartumik peqqinnissakkut pitsaaliuilluni sulinerup assersuutigalugu Inuuneritta II-p atulersinnissaanut tapersersuisut inatsisitigut suliniutissat eqqarsaatigineqarput, kisianni aamma nunami maani siusinnerusukkut malittarisassaqaartisimangisagut immikkoortut iluanni inatsisinik nutaanik suliniuteqartoqassalluni, assersuutigalugu qinngornernut illersuinerup iluani.

6.2 Peqqinnissaqarfimmi sanaartornikkut aningaasaliinikkullu pisariaqartitsinerit

Peqqinnissakkut nutarterineq 2011-mi jaanuarip aallaqqaataani atuutilersinneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik peqqinnissaqarfimmut tunngasuni aaqqissuussinermi aaqqissugaanikkut arlalinnik allannguisoqassaaq, taamaalillunilu illunik allatigullu sanaartornermi aningaasaliinissamut pisariaqartitsisoqarluni.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinerimullu Aqutsisoqarfik peqqinnissaqarfik pillugu periusissiamik aningaasaliinissamullu pilersaarummik piareersaasimavoq, 2012-mi naammassineqartoq ingerlaavartumillu nutarterneqartarpoq. Maannakkut peqqinnissaqarfiup uku pisariaqartippai:

1. **Nukimmik atuinerimik pitsaanerulersitsineq** – Nukimmik atuinerimik pitsaanerulersitsinermi aningaasaliineq nappaatinik katsorsaanerimik pitsaaliuinerimilu atorneqartussanik aningaasanik siunissami pissarsifiusinnaassaaq, kisiannili suli annertunerusumik nukinnik atuinerimik pitsaanerulersitsinikkut suliniutit

aningaasalersornissaat pisariaqarluni. Sanaartornermi kissaatigisat taakku peqqinnissaqarfimmi pingaarnertigut pisariillisaanissamat pilersaarummut ilaasutut isigineqarput.

2. **Peqqissartut najugaqarfii** – Peqqinnissaqarfiup nunami immikkoortunut aaqqissuunna erninerit, missiveqqaarnerit pilersaarutaasumillu pilattaanerit eqqarsaatigalugit nunap immikkoortuini napparsimmavinni ingerlatat annertusineqarsimapput. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqassaaq siunissami kræfti pillugu pilersaarutip napparsimasut amerlanerusut nunap immikkoortuini napparsimmavinni / peqqissaavinni ippinnarunnaarsarlugu katsorsarneqartarnissaat qulakkiissagai. Napparsimasut taamatut malittarinerisa allanngortinnerata pisariaqartilerpaa nunap immikkoortuini napparsimmavinni peqqissartut najugaqarfiinik sanaartortitsinissaaq.
3. **Atortunik pisineq/ aserfallatsaaliineq** – Nakorsaanerimi atortorissaarutini atortorissaarutit nutarterneqarneri qulakkeerniarlugu pilattaanerimi periutsit qajassuussinerusut ilaatigut atulersinnissaat periarfissaavoq.
4. **Nuummi Qinnorpumi kigutileriffik** – Nuummi innuttaasut ineriartornerinut ingerlaavartumik naleqqussaaneq qulakkeerniarlugu.
5. **Garageat** – Ambulancit sunnuteqartumik upalungaarsimanissaa aamma ambulancit sivisunerusumik atorneqarsinnaaneri qulakkeerniarlugit.
6. **Allaffeqarfiit** – Dronning Ingridip Napparsimmavissuani (DIN) sulisut passussisut napparsimasunut atuumassuteqartumik ingerlatanut ininik pisariaqartitsiartuinnarnerat pissutigalugu inissaqartitsinerusunik pisariaqartitsisoqarpoq, taamaattumik allaffippassuit nakorsiartarfittut il.il. atorneqalersimallutik.
7. **Tarnikkut nappaatilinnut illu nutaaq** – tarnikkut nappaatilinnut toqqammaviit siunissamat qulakkeernissaat pitsaanerulernissaallu qulakkeerniarlugu aamma matoqqasumik immikkoortortamik sanaartornikkut siunissami Risskovimiit tarnimikkut nappaatillit pinerluuteqarsimasut tiguneqarnissaannut periarfissaqalernissamat. Tarnikkut nappaatilinnut illu nutaaq tamatuma saniatigut napparsimmaviup immikkoortortani allani uninngasarfiit katsorsaaviillu nutarterneqarnissaannut pitsaanerulersinnissaannullu inissamik pissarsinissamat tunngaviuvoq, tassa napparsimmavimmi ingerlanneqartumi allanngortiterinissamat paarlaassinissamullu inissaqalissamat.
8. **Uninngasarfiit nutarterneqarneri** – Uninngasarfiit katsorsaaffiillu pitsaassusaat siunissamat qulakkeerniarlugit nutarternissaallu qulakkeerniarlugit, pingaartumik init uninngasarfiit, tassunga ilanngullugit perusuersartarfiit uffarfiillu. Taamatut nutarterinerup allilerinerullu peqatigisaanik Rigshospitalimiit katsorsaanerit nakorsartinnerillu amerlanerit tiguneqarnissaannut periarfissaq qulakkeerneqassaaq, soorlu kræfti pillugu pilersaarummi ilaatigut allaaserineqartoq.

6.3 Kommunitut killiusoq erseqqissarneqassaaq

Ataasiakkaat peqqissusiannut nalinginnaasumillu inuit peqqissusiannut pingaaruteqartut pissutsinik assigiinngitsunik arlalinnik takutitsisoq ilusiliaq takussutissiaq 1-imi saqqummiunneqarpoq. Peqqinnissaqarfik pingaaruteqarluinnartumik inissimavoq, kisimiillunili inuit peqqissusiat qaffassinnaangilaa imaluunnit peqqinnissakkut neqeroorut innuttaasunit misigineqartoq nalinginnaasumik qaffassinnaagu. Immikkoortut killeqarfiusullu arlallit qulajaaffiginissaannik peqqinnissaqarfik aamma kommunit pisariaqartitsipput.

Tulliuttumi ineriartortitseqqinnissamat periarfissaasinnaasutut kiisalu annertunerusumik suleqatigiiffiusinnaasutut immikkoortut peqqinnissaqarfimmit isigineqartut allaaserineqarput.

6.3.1 Piginnaangorsaqqinnermut sungiusaqqinnermullu tunngasut

Katsorsaanerup ingerlanera / sungiusaqqinnerup ingerlanera ataqatigiissumik kiffartuussinertut innuttaasumit isigineqarpoq. Misilittakkanit tikkuarneqarpoq peqqinnissaqarfiup kommunillu akornanni assersuutigalugu sungiusaqqinnermi suliniutit iluanni killitigut ajornartorsiuteqartoq, napparsimareernerup kingorna utaqqiisaa-sumik imaluunniit ataavartumik pisinnaasatigut napparsimasumut innuttaasumullu appartitsisunik naleqqu-tinngitsumik kinguneqartitsisunik. Tassani pineqarput peqqinnissaqarfimmiit angerlarsimaffimmut, angerlar-simaffimmiit peqqinnissaqarfimmut aamma peqqinnissaqarfimmiit paaqqinniffimmut ikaarsaernerit, tassani piginnaangorsaqqinnermi suliniut pitsaanagerusinnaalluni pitsaanagerusumillu ataqatigiissarneqarsinnaalluni.

Kommunillu piginnaangorsaqqinnermut pitsaanagerusumik aaqqissuullugit, inatsitigut taakkuninnga kalluarneqartut pitsaanagerusumik aaqqissuullugit.

6.3.2 Atornerluisunik katsorsaanerumut tunngasut

Imigassamik ikiaroorartumillu atornerluineq inuit peqqissusiannut aarlerinartuni annersaapput, taamaattu-millu ajornartorsiutinik taakkuninnga kalluarneqartut pisortani oqartussaasoqarfinit tamanit annertuumik isiginiarneqarnissaa pisariaqarluni.

Atornerluisunik katsorsaaneq kommuninit tiguneqarnissaa aallaqqaammut siunertaagaluarpoq, aningaasa-qarnerali naammagisimanagu. Tamatuma kingorna siunissami atornerluisunik katsorsaaneq pillugu nassu-iaammi kommunit namminersorlutik oqartussanit peqataatinneqarput. Tassani inassutigineqarpoq atornerlu-isunik katsorsaanertaa namminersorlutik oqartussanit isumagineqassasoq qitiusumiit neqerooruteqarluni angalasartunik suliaqartunik ataqatigiissinneqarluni, kommunillu atornerluisup inuunerata ingerlaannarnissaa qulakkeerniarlugu innersuussinernik kingornatigullu katsorsaanerumut isumaginillutik.

Maannakkut takuneqarsinnaavoq kommunit arlallit nammineq katsorsaasartunik allanngorartunik ilinniarti-taanikkut tunuliaqutaqartunik atorfinitsitsisartut aamma innersuussisarnerit kingornatigullu katsorsaasarnerit kommunit akornanni assigiinngitsorujussuusut. Pisortat assigiinngitsitaartumik neqerooruteqarnerat naleqqu-tinngilaq suleriaasitsillu taassuma pisortat neqeroorutaat millisarlugit, suliatigut aningaasaqarnikkullu, soorlu aamma misilittagaqannginneq aamma piginnaasat aserfallatsaaliorneqannginneri pissutigalugit katsorsaa-sartunik piginnaaneqartunik ineriartortitsinissamut periarfissaq annikillisarneqarluni.

Akisussaaffik killiliinerlu pillugit qulaajaalluni sulisoqarnissaa pingaarluinnarpoq, taamaalluni innuttaasoq atornerluisunik katsorsaanerumut pitsaanagerpaanik neqeroorutunik qulakkeerneqarluni.

6.3.3 Nammineq angerlarsimaffimmi paarsineq

Innuttaasoq napparsimmavimmiit angerlarsimaffimminut angerlartinneqaraangat innuttaasoq angerlarsimaf-fimmini tapersorneqarnissaminik pisariaqartitsisinnaasarpoq. Tamatumunnga assersuutit tassaasinnaap-put innuttaasoq 65-it sinnerlugit ukiulik, innuttaasut ataavartumik nappaatillit, innuttaasut pisariusumik paari-neqarnissamik pisariaqartitsisut imaluunniit innuttaasut ajorunnaarsinnaanngitsumik nappaatillit, piffissami kingullermi nammineq angerlarsimaffimminiikkusuttut.

Innuttaasup nammineq kissaatigisaatut angerlarsimaffimminiiginnarnissaa siunertaralugu, taamaalu peq-qinnissakkut suliatigut illersorneqarsinnaappat, innuttaasoq angerlarsimaffimmini qanoq tapersorneqar-sinnaanersoq isumassorneqarsinnaanersorlu misissorneqassasoq inassutigineqarpoq.

Isumaginninnermi maleruagassat malillugit angerlarsimaffimmi ikiorteqarnissamut taamaallaat periarfissa-qarpoq, tassa angerlarsimaffimmi suliassanut ikiuineq. Angerlarsimaffimmi ikiorti isumassuinnermi suliassanik imaluunniit ikorfartuinissami suliassanik isumaginnittuunngilaq; kingullertut taaneqartoq tassaavoq innuttaa-sunut 65-it inorlugit ukiulinnut innarluutillit pillugit inatsit malillugu ikiorsiineq.

6.3.4 Siusissukkut suliniut.

2007-mili kommunit peqqinnissaqarfilla suliniummi "Ilaqutariinnut naartusunut siusissukkut suliniut"-mi ilaqtariit naartusut, meeqqap siusissukkut alliaartorerani ilaqtariit meeqqaminnut pisariaqartumik tapersersuinissaat isumassuinissaallu ajornartorsiutigissagaat ernumaffigineqartut nassaariniarlugit ikiorniarlugillu suleqatigiissimapput. Suliniummik piffissap qiteqqunnerani nalilersuinerup takutippaa suleqatigiinneq pillugu pitsanngorsaanissamut inissaqartitsisoqartoq, sulisunit suliniummi sulisuni inissisimaffiup erseqqinnerusumik nassuiarnissaa pisariaqartoq, suliniut pillugu akisussaaffiup nassuiarneqarnissaa pisariaqartoq, kiisalu tunuliaqutaasunit tapersersorneqarnissaaq, aamma sulisut immikkoortumi sulisut siunersiusoqarnissaaq ataqatigiissumillu ilinniartitaanissaaq pisariaqartoq. Taakku saniatigut kommunini iliuuseqarnissamut periarfissat amigaataapput.

Peqqinnissakut neqeroorutini aaqqissugaanikkut immikkoortut akornanni killiusut erseqqinnerusumik nassuiarnissaaq pisariaqartoq. Kiisalu kommunit peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinneq annertusineqarluni nukittorsarneqarlunilu. Sulinermi tassani aallaaviusussaaq tassaassaaq: "Innuttaasoq qitiutillugu".

Nalunaarutit nassuiaatillu suliarineqassapput, taamaalilluni peqqinnissakut neqeroorutini aaqqissugaanikkut immikkoortuni assigiinngitsuni suleqatigiinneq erseqqissumik naluneqarnani taakkunanga suna naatsorsuutigineqarnerisooq aamma aaqqissugaanermi immikkoortut akornanni innuttaasoq ataqatigiissumik isumagineqarluni. Suliat ingerlanneqarnerini suleqatigiinnissamut aqutsisutigut aamma naalackersuinikkut ingerlatsisuni suliniuteqarnissamut pisussaaffeqartoq.

6.4 Isumaginninnermi peqqinnissakkullu ilinniartitaanerit pingaarnersiorneri

Ilinniartitaanermut tunngasuni isumaginninnermut peqqinnissamullu tunngasut iluanni ilinniartitaanerit pingaartinneqarneri peqqinnissaqarfimmut apeqquataalluinnarput.

Peqqinnissaqarfiup iluani pingaarpoq ilinniartitaanermut tunngasut peqqinnissamut tunngasuni aamma innuttaasut katitigaanerisa ineriartoreranni naalackersuinikkut ingerlatsineri pingaarnersiuinerit peqqinnissakut ilinniartitaanerit naleqqussarnissaasa suli isigineqarnissaaq.

Peqqinnissakut siuarsaanermut, pitsaaliuinerit imaluunniit katsorsaanermut atatillugu innuttaasut qitiutinneqarnissaaq suliat kivinneqarnissaannut peqqinnissaqarfimmi sulisut eqqortunik piginnaasaqarnissaannut piumasaqaateqarput aamma piginnaasat pillugit kommunini sulisunit annertuunik piumasaqaateqarluni, taamaalilluni ingerlataqarfiiit marluk taakku akornanni suleqatigiinneq nukittorsarneqarluni aamma immikkoortut marluk akornanni ikaarsarneq innuttaasumit oqitsut ataqatigiissutullu isigineqarluni.

7. Periusissiaq

Immikkoortuni siullerni pingasuni immikkoortut uku suliarineqarput:

- Peqqinnissaqarfiup sananeqaataa, aaqqissugaanera ingerlatallu kisitsisitali
- Peqqinnissaqarfimmut unamminartut

- Peqqinnissaqarfiup ineriartortittuarnissaanut tunngavigisat

Taakku aallaavigalugu matumani saqqummiunniarpagut peqqinnissaqarfimmut tunngasuni naalackersuinik-kut ingerlatsinermi siunertat angunissaanut Naalackersuisut periusissaat (immikkoortoq 3).

Periusissiaq siusinnerusukkut allaaserineqartutut marlunnik immikkoortoqarpoq:

- **Immikkoortoq 1:** Maannakkut aningaasaqarnikkut toqqammavigisat iluani peqqinnissaqarfiup sulineranut ineriartorneranullu Naalackersuisut periusissiaat.
- **Immikkoortoq 2:** Maannakkut aningaasatigut pisinnaasaq qaangerlugu peqqinnissakkut tunngasuni ineriartortitsinissamat Naalackersuisut kissaataat.

Immikkoortoq 1-imi misissuinerit takutippassuk maannakkut aningaasaqarnikkut toqqammagisat iluanni atulserinneqarsinnaasunik pitsanngorsaannissamat periarfissaqartoq taakku atulserinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutininik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku pingaarnersiunermi tamarmiusumi ilaalissapput. Naalackersuisullu peqqinnissamat tunngasuni aningaasartuutininik annikillisaasunik imaluunniit ingerlataqarfinni allani assersuutigalugu isumaginnittoqarfimmi, suliffeqarnermut tunngasuni aningaasartuutininik annikillisaasunik siunissami iluaqusiisunut isumalluutininik pingaartitsineq sal-liutillugu sulissutigissavaat.

Periusissiaq iliuuseqarnissamat piffissamullu pilersaarutininik tunngavilersorneqassaaq (taakkununga takusutissiat periusissiamut matumunga ilanngussani takuneqarsinnaapput).

7.1 Peqqinnissakkut nutarternermik aamma peqqinnissaqarfiup aaqqissugaaneramik isumannaallisaaneq

Peqqinnissakkut nutarterinerimut Naalackersuisut tapersersuipput isumaqarlutillu suliatiqut sullissinerit pitsaassuseqarluarnissaat qulakkeerniarlugu suliniut pisariaqarsimasoq.

Peqqinnissakkut nutarterinerimut aamma peqqinnissaqarfiup aaqqissugaaneramik isumannaallisaanermut periusissiami siunertat uku qulakkeerneqarnissaat pisariaqarpoq:

- Inuit qiteralugit
- Ukiut inuuffiusut pitsaasut
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut apuussisoq
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartoq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik atuineq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Peqqinnissakkut nutarterineq aamma kiffartuussinerit isumannaallisarnerat Naalackersuisunit qulakkeerneqarniarput taamaalilluni maannakkut kiffartuussinerit tamarmik nunap immikkoortuini ingerlanneqalerlutik aamma nunap immikkoortuisa assigiinnginneri ataqqillugit allaaserineqarlutik, taamaalilluni maannakkut neqeroorutaasunut naleqqiullugu pissutsini tamani peqqinnissaqarfimmit naatsorsuutigisinnaasai innuttaasumut erseqqillutik.

Tassani pineqarput:

- Peqqinnissamik isumaginninneq, atuarfinnut meeqqerivinnullu peqqinnissakkut isumaginninnerit ilanngullugit

- Akiuussutissanik kapuuisarnerit
- Sakialluummut tunngasut
- Naartusulerinermut tunngasut aamma ilaqutariinnut naartusunut siusissukkut suliniutit
- Ernusussiornermut tunngasut
- Inuunermi pissusilersuutitigut sullissiviit
- Angerlarsimaffinni peqqissaaneq
- Katsorsaannisamut neqeroorutit nalinginnaasut
- Nunap immikkoortuni suliani katsorsaanikkut immikkut paasisimasalinnit neqeroorutit (assersuuti-galugu timimik sungiusaaneq, nakorsamit immikkut ilinniarsimasumit sullinneqarneq)

Innuttaasup sapinngisamik nammineq najugaqarfiata qanittuani katsorsartinneqarnissaanut peqqinnissaqarfik sulissaaq suliat maannakkullu illut eqqarsaatigalugit.

Taakku saniatigut Naalackersuisunit kissaatigineqarpoq pisariillisaanissamut periarfissanik aamma/imaluunniit suliatigut ineriartornissamut periarfissanik qulaajaasunik arlalinnik misissuisoqassasoq. Tassani pineqarput misissuinerit ukunnunga tunngasut:

- Peqqinnissaqarfimmi sungiusaqqinnissamut piginnaangorsaqqqinnissamullu suliniutit
- Angerlarsimaffimmi peqqissaanerup aaqqissuunera neqeroorutillu

Misissuinerit takutippassuk maannakkut aningaasaqarnikkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsaangorsaanissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutitnik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunermi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 1-imit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Peqqinnissaqarfiup nunap immikkoortuinut aggorneqarnera aamma illoqarfinnut ikitsunut nuuttoqartarluni nunaseriaatsit allanngortut kingunerisaannik nunap immikkoortuini napparsimmaviit aamma peqqissaaviit ullutsinnut naleqqukkunnaarsimapput aamma erninerit, misissueqqaarnerit pilersaarutaasumillu pilattaanerit iluanni ingerlatat annertusinerinut naleqqiulluugu peqqissartut najugaqarfitsigut piginnaasaqarnatik. Paarlattuanilli aamma illoqarfeqarpoq inuerukkiartornera pissutigalugu sinneqartumik piginnaasaqartunik, immikkut ilisimasaqartutigut ingerlatsilerneq taamaalilluni qitiusumiit ingerlatsilerneq pissutigalugu peqqinnissaqarfimmit atorneqanngitsunik.

Naalackersuisut naatsorsuutigisaqarput peqqinnissaqarfik aallaaviatigut napparsimasut sapinngisamik najugaqarfiani qanittuani katsorsaassasoq suliatigut piginnaasaq akiginagit.

Naalackersuisunit arajutsineqanngilaq illoqarfinni anginerusuni arlalinni allilerinikkut aamma peqqissartut najugaqarfiisigut piginnaasatigut allilerinissamut pisariaqartitsisoqartoq aamma sumiiffinni allani sinneqartumik piginnaasaqartoqartoq. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalackersuisut:

- ~~Qanittuani katsorsaanikkut immikkut paasisimasalinnit neqeroorutit (assersuuti-galugu timimik sungiusaaneq, nakorsamit immikkut ilinniarsimasumit sullinneqarneq)~~ peqqinnissaqarfiup piginnaasatigut pisariaqartitai ilanngutitillugit
- Illoqarfiit iluanni peqqinnissaqarfiup sinneqartumik piginnaasai siunertanut allanut tunniunnissaannut periarfissat misissorlugit, taamaalilluni peqqinnissaqarfiup ingerlatsinerimut aningaasartuutai tassanngaanniit artukkerneqarnatik.

7.2 Napparsimasunut siunnersortit

Peqqinnissaqarfimmut atassuteqarnermut atatillugu pisuni aalajangersimasuni tapersorsorneqarnissamut, ilitsersuunneqarnissamut napparsimasunit, oqarasuaatikkut, allakkatigut namminerluunniit takkunnikkut saaf-figisinnaasaannik napparsimasunut ilitsersuisumik/siunnersortimik peqqissaqarfiup peqalernissaa Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq.

Napparsimasunut siunnersorteqalerneruq uku pillugit pilersaarusiortuarnikkut siunertanut nukittorsaataassaaq

- Innuttaasoq qitiutillugu
- Sunniuteqarluartumik isumalluutinik iluaquteqarneq aqutsinerlu

Immikkoortoq 1

Napparsimasunik ilitsersuisoqarnerup peqqinnissaqarfimmi sukkanerpaamik pilersinneqarnissaa Naalakkersuisunit sulissutigineqassaaq. Taamatut nutaamik ingerlatsinerup atulersinnera ukuninga tunngaveqassaaq:

- ingerlatamut misiligummillu suliniummut innuttaasut pisariaqartitaannik annertussusaanillu kiisalu naatsorsuutigisanik misissuinerit

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguuteqartoq aamma/imaluunniit pitsanngorsaanissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutinik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 2-mit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarneruq.

7.3 Pitsaaliuineq peqqinnissakkullu siuarsaaneq

Pissutsini qaffasissutsinilu tamani pitsaaliuineq Naalakkersuisunit qaffasissumik pingaartinneqarpoq, tassa tamanna siunissami peqqinnissaqarfimmut tunngasutigut aningaasartuutitigut tatisimanninnerup ilaanut isumannaatsumik illuatungiliinerummat pitsaaliuinerullunilu.

Peqqinnissakkut siuarsaanerit pitsaaliuilluni suliniutit periusissiami siunertat uku qulakkeerneqarnissaanut iluaqutaassapput:

- Innuttaasoq qitiutillugu
- Ukiut pitsaasumik inuuffiusut
- Sunniuteqarluartumik isumalluutinik iluaquteqarneq aqutsinerlu
- Ilisimatusarneq, nakkutilliineq nalilersuinerlu

7.3.1 Peqqinnartumik atoqatigiinnikkut inuuneq/siusissukkut suliniuteqarneq

Peqqinnartumik atoqatigiinnikkut inuunermiipput immikkoortut arlallit annertunerusumik isiginiarneqartussatut Naalakkersuisunit pingaartinneqartut, tassa taakku meeqqanut inuusuttunullu taakkulu alliarturnermit atugaaqarnissamut pingaarteqarfaata.

Immikkoortoq 1

Peqqinnissamut tunngasut aamma peqqinnissaqarfiup atoqatigiinnikkut peqqinnartumik inuuneqarnissaq pillugu suliniutitigut siunnerfeqartumik sulisoqarnissaa aamma ilaqutariit naartusut pillugit siusissukkut suliniuteqarnerup iluani sulinerit iluatsilluartut nangingneqarnissaat Naalakkersuisunit qulakkeerneqassapput. Tamanna pissaaq suliniutit uku aallartinnerisigut:

- Peqqinnartumik atoqatigiinnikkut inuuneqarnerup iluani peqqinnissakkut siuarsaaneq pitsaaliuillunilu suliniuteqarneq

- Naartunerit kissaatigineqanngitsut pillugit iliuuseqarnissamut pilersaarutip nutaap piareersarnera atulersinneralu
- Naartuersinneq aamma meerartarsinnaajunnaarsitaaneq pillugu inatsisip nutaap piareersarnera atulersinneralu
- Kinguaassiuutitigut nappaatit pitsaaliorneqarneri katsorsarneqarnerilu pillugit periusissiamik nutaamik piareersaaneq
- "Siusissukkut suliniutip" aamma suliniutit "inuusaqarneq" aamma "meeqqamut piareersimaneq" pillugit suliniutit iluanni suliniutit ineriartorteqqinneri

Ilanngussaq 3-mit takuneqarsinnaaveq immikkøøftumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnerisøq.

Immikkoortoq 2

Maannakkut neqeroortigineqartut qaangerlugit peqqinnissakkut siuarsaanikkut pitsaaliulluni suliniutini annertuumik piumannittoqartoq Naalakkersuisunit arajutsisimaneqanngilaq. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalakkersusut:

- Peqqinnartumik atoqatigiinnikkut inuuneqarneq pillugu peqqinnissakkut siuarsaanerit pitsaaliullunilu suliniutit pillugit suliniutit nukittorsarneqarnissaannik pisariaqartitsinerup naalakkersuinikkut ingerlatsinerimi pingaarnersuinermit tamarmiusumut ilanngutitineqarniarpoq.

7.3.2 Inuuneritta II

Inuuneritta II-p iluani immikkoortut Naalakkersuisunit isiginiarneqarput, tassa taakku nappaataasartut qanoq ineriartorternerinut annertuumik pingaaruteqarmata. Inuuneritta II taamaattumik ilaatigut kræfti pillugu pilersaarummi pingaarluinnarmat, tassa siunissami kræfteqalersinnaanerit pitsaaliornissaannut iluaqutaasinnaammamat. Inuuneritta II pilersaarusiorneqareernikummat aamma ukiuni suliniuteqarfiusunut assigiinngitsunut agguarneqarsimalluni Naalakkersuisut isumaqarput pingaarluinnartøq suliniut maannakkormit suli annertunerusumik peqqinnissaqarfimmi peqataalersinneqassasøq suliniullu qanoq qaffatsinneqarsinnaanersøq qulaaarneqarluni.

Immikkoortoq 1

Peqqinnissamut tunngasut aamma peqqinnissaqarfiup siunnerfeqartumik sulinissaa Naalakkersuisunit qulakkeerneqassasøq, taamaalluni:

- Immikkoortut imigassap, ikiaroorartup, tupap, nerisat timersornerullu iluanni peqqinnissakkut siuarsaanerit pitsaaliulluni suliniutit ingerlaavartumik inerisarneqarlutik
- Inuunermi pissusilersuutitigut sullissiviit ingerlaavartumik ineriartortinneqassasut pisariaqartitanullu naleqqussarneqarlutik
- Immikkoortumi siunnerfeqartumik suliaqartussanik pujortartarunnaarnissamut atornerluisunullu siunnersortinik peqqinnissaqarfik ilinniartitsissasøq
- Misissuineq pillugu aamma atornerluinikkut tupatigullu ajornartorsiutinut naleqqiullugu siusissukkut akuliunnissamut peqqinnissaqarfik aaqqissugaasumik neqerooruteqassasøq
- Inunnut atornerluinermi katsorsarneqartunut tapersersuilluni aaqqiissuteqarnissamut pisariaqartitsinermik kiisalu inunnut siusinnerusukkut atornerluinermik misigisaqarsimasunut neqeroorutinik pisariaqartitsinermik misissuineq

Taakku saniatigut Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq imigassaq pillugu inatsit aamma pujortartarneq pillugu inatsit nutarterneqassasut, Inuuneritta II-mi allaaserineqartut pitsaaliuinermit peqqinnissakkullu siuarsaanermut naleqqiullugu siunissami ungasinnerusumi periusissiap ilaatut pingaaruteqartut. Tamatuma

saniatigut akeqanngitsumik atonerluisunik katsorsaannermi iluanaarutunik qulaajaasumik misissuinerit arlallit aallartinneqassapput, aamma siunissami atonerluisunik katsorsaannissamut pilersaarusiortoqarluni. siunissami atonerluisunik katsorsaannermut naleqqiullugu pingaarpoq erseqqissumik akisussaaffeqarnissaq killili-ussaqarnissarlu, taamaalilluni katsorsartinnissaq pillugu innuttaasumut pitsaanerpaamik neqerooruteqarnissaq qulakkeerneqarluni. Taamaattumik pitsaaliuilluni sulinermut pingaarluinnarpoq atonerluinermit tunngasut pillugit inatsimmit toqqammaviusussamik piareersaasoqarnissaa.

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsanngorsaanissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Taamaattoqartillugu toqqammavigisat annertuumik isigalugit – nuna tamakkerlugu ingerlataqarfiit aamma suliaqarfiit arlallit iluanni immikkoortinneqarsimapput. Immikkoortoq ataaseq isumalluutunik ilaneqarnissamik pisariaqartitsisinnaavoq immikkoortulli allat ilaatigut annertuumik sipaarfigineqarsinnaallutik. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutunik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunermi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 4-mit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Naalakkersuisunit arajutsineqanngilaq akeqanngitsumik atonerluisunik katsorsaaneq inuusuttunut sammisumik pitsaaliuinerup peqqinnissakkullu siuarsaalluni suliniutit nukittorsarsinnaagaat, soorlu aamma tamanna inuiaqatigiinnut ajunngitsumik kinguneqarsinnaasoq. Immikkoortumi erseqqinnerusumik misissuisoqarnissaa Naalakkersuisunit utaqqineqarpoq tamannalu tunngavigalugu:

- Siunissami atonerluisunik katsorsaannissamut ilanngussaq naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiunerit tamarmiusunut ilanngullugu

7.3.2 Imminortarneq

Imminortarneq akiorniarlugu suliniut ingerlataqarfinit assigiinngitsunit suliallu tapertariissillugit suliassaavoq, Imminortarnerup pitsaaliornissaa pillugu Nuna Tamakkerlugu Periusissiami annertunerusumik allaaserineqarpoq. Suliniut ataqatigiissaaq ataqatigiissarneqarsimassallunilu, taamaattumik suleqatigiinneq qaffasissumik pingaartinneqarpoq, soorlu aamma suleqatigiiffiusunut amerlanernut aamma oqalliffinnut ataatsimoorfiusunut, isumasioqatigiinnernut il.il. ilaanissaq pisariaqartinneqartoq.

Immikkoortoq 1

Imminortarnerit pitsaaliornissaannut tunngasut iluanni immikkoortuni tamani siunnerfeqartumik peqqinnissamut tunngasut aamma peqqinnissaqarfiup sulinissaa Naalakkersuisut qulakkiissavaat, imaasiornikkut:

- Peqqinnissaqarfik ilinniartitaanermut tunngasut aamma isumaginninnermut tunngasut peqatigalugit suliniutunik inerisaassaaq, meeqqat inuusuttullu qajannaassusiannik eqqarsartaatsikkullu peqqissuunerannik nukittorsaanermik peqataasinnaasoq, taamaalilluni kingusinnerusukkut inuunermi unammintartut sapernartut isumaginissaannut piareersimalerlutik.
- Innuttaasunik imminornissamik eqqarsaateqartunik imaluunniit imminornissamut aarlerinartorsiortunik naapitsisinnaasunik suliatigut iluannarsimasanut imminortarnerit pitsaaliornissaat pillugu pikkoris-sarnernik peqqinnissaqarfik ingerlaavartumik neqerooruteqartassaaq.
- Peqqinnissaqarfik aqqissugaanerup immikkoortuini tamani imminortarnerit pitsaaliornissaanik suli-aqassaaq aamma ajornartorsiulernermi upalungaarsimanissamut pilersaaruteqassalluni, taamaalil-luni inunnut imminornissamik eqqarsaateqarlutik /imminoriarsimasut imaluunniit ilaqtanut /qimataasunut saaffiginnittunut neqerooruteqarluni.

Ilanngussaq 5-imit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Naalakkersuisunit arajutsineqanngilaq 2013 – 2019-mut nuna tamakkerlugu imminortarnernut periusissiap suliarinerata nalaani maannakkut oqarasuaatikkut siunnersuisarfiup ulloq unnuarlu ammasuulernissaanut kissaateqartoqartoq. Naalakkersuisut taamaattumik immikkoortumi misissuinerit utaqqiniarpaat, tassunga ilanngullugu neqeroorutip annertusineqarnerani periarfissat aningaasaqarnerlu tamannalu tunuliaqutaralugu:

- Misissuinerup inassuteqaatai inerniliinerilu naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiuinerni tamarmiusuni ilanngullugit

7.4 Tarnikkut napparsimasut iluanni napparsimasut ataqatigiissumik malittarisarneri

Sanngiitsut atugarliortullu, tassunga ilaatigut tarnikkut nappaatillit ilaallutik, pillugit pissutsit nukittorsarnissaat Naalakkersuisunit sulissutigineqarpoq. Tarnikkut nappaatilinnut neqeroorut pitsaasoq nappaammik eqqorneqartumut annertuumik pingaaruteqarpoq, kisianni aamma ilaqutariit ingerlalluarnernerinut pingaaruteqarluni soorlu aamma kommunit qanoq annertutigisumik ikiuinernik aallartitsinissaannut toqqaannartumik sunniuteqartartoq. Immikkoortoq arlalissuuartigut kommuninut attuiffiummat napparsimasumik ataqatigiissumik malittarinnineq aamma napparsimasumut pitsaanerpaamik neqerooruteqarnissaq qulakkeerniarlugu pingaarpoq suleqatigiilluartoqarnissaa. Pingaartumik Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq inuiaqatigiinni tarnikkut nappaatit isiginiarneqarnissaat soorlu aamma meeqqani inuusuttunilu tarnikkut nappaatit pingaartinneqartariaqartut.

Tarnikkut nappaatinut tunngasut iluanni suliniutit nukittorsarnerat pilersaaruserluarnikkut siunertat uku qulakkeernerinut iluaqutaapput:

- Innuttaasoq qitiutillugu
- Ukiut pitsaasumik inuuffiusut
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut apuussisoq
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartoq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik atuneq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaammi (2010) inassuteqaatit suli isiginiarnissaat Naalakkersuisunit sulissutigineqassaaq taamaalillunilu immikkoortoq ingerlaavartumik nukittorsarneqarluni, ineriartortinneqarluni aamma napparsimasut ilaqaatallu tarnikkut napparsimasunut neqeroorutit ataqatigiisutut misigineqarlutik.

Tamanna pissaaq uku suliniutit aallartinneqarnerisigut:

- Peqqissaaveqarfinni tarnikkut napparsimasunik katsorsaaneq annertusineqassaaq, taamaalilluni nu-naqarfinni isorliunerusunilu neqeroorutit nukittorsarneqarlutik.
- Napparsimasunik malittarinnineq pitsaanerulersinneqassaaq ilaatigut immikkoortumi sullissinermi najoqqutassanik ineriartortitsinikkut.
- Kommuninik suleqatigiiffiusut annertusineqassapput taamaalilluni inuiaqatigiinni tarnikkut nappaatillit aamma tarnikkut nappaatilimmut piginnaanngorsaqinnikkut suliniutit nukittorsarneqarlutik.
- Tarnikkut nappaateqarneq pillugu inuiaqatigiinnut ilaqtanullu paasissutissiisarneq ilaatigut tarnikkut ingerlaatsit pillugit ilinniartitsinikkut nukittorsarneqassaaq.

- Meeqqanik inuusuttunillu tarnikkut nappaatillit iluanni suliniutit nukittorsarneqassapput taamaalilluni peqqinnissamut tunngasut meeqqanut inuusuttunullu tarnikkut ajornartorsiuteqartunut isumaginnit-toqarfiup suliniutai nukittorsarneqarlutik.

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguute-qarteq aamma/imaluunniit pitsanngorsaanissamut periarfissaqarteq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutinik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarteq taakku immikkoorteq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilalagussaaq 2-imiit takuneqarsinnaavaq immikkoortumut tassunga iluuseeqarhissamut pilersaarutit qanngit atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoorteq 2

Ullumikkut imaappoq tarnikkut napparsimasunut immikkoortotami illut pitsaanngimmata ilaatigut napparsimasut talusamiittut illumi assut killeqartumiipput aamma inassuteqaatit atuuttut malillugit silaannarissarnissamut killeqarlutik. Peqatigisaanik napparsimasut ikitsut nappaateqarnertik pissutigalugu Risskovimi Tarnikkut Nappaatilinnut Napparsimmaviittariaqarlutik. Illut pitsaanerulersinnissaat aamma immikkoortut ullumikkut Danmarkimi aamma/imaluunniit Danmarkimit isumagineqartut ingerlaavartumik tiguneqarnissaat imaluunniit Kalaallit Nunaannut nuunneqarnissaa Naalackersuisunit sulissutigineqassaaq, taamaalilluni nammineq angerlarsimaffigisamut sapinngisamik qanittumi katsorsarneqartarnissaat pillugu anguniagaq maannakkornit annertunerusumik naammassineqarluni.

Tarnikkut nappaatilinnut tunngasut iluanni Nuummi isertitsiviup nutaap atulersinnera ullumikkut atuutinngitsunik tarnikkut nappaatilinnut tunngasuni piumasaqaateqassaaq.

Naalackersuisunit arajutsisimaneqanngilaq tarnikkut nappaatilinnut tunngasuni piginnaasatigut allilerisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarteq aamma isertitsivissaq tarnikkut nappaatilinnut tunngasutigit sullissinikkullu ullumikkut atorneqanngitsunik piumasaqaateqassasoq. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalackersuisut:

- Tarnikkut nappaatilinnut tunngasut illunik pitsaanerusunik pisariaqartitsinerat aamma tarnimikkut nappaatillit pinerluuteqarsimasunut tunngasut tiguneqarnerisigit piginnaasatigut pisariaqartitsinerit sanaartornikkut naalackersuisunikkut ingerlatsinerimi pingaarnersiunerit tamarmiusunut ilanngunneqassapput.
- Paarnaarussivissap tarnikkut nappaatilinnut tunngasunut pingaaruteqarneranut naleqqiullugu misissuineq qulaajaanerlu aallartinneqassapput taakkulu tunuliaqutaralugit inassuteqaatit inerniliinerillu tamarmiusut naalackersuisunikkut ingerlatsinerimi pingaarnersiunerit tamarmiusunut ilanngunneqarlutik.

7.5 Nakorsaanermut pilattaanikkullu tunngasut iluanni napparsimasut ataqatigiisumik malittarisarneri

Nakorsaanermut pilattaanermullu tunngasut iluanni assigiinngitsunik periusissanik piareersaasoqareernikkulluq, assersuutigalugu karsneqarnermut tunngasut, puiqutitofarnermut tunngasut aamma sakialluutit iluanni. Peqqinnissamut tunngasut iluani ukiuni aggersuni periusissiat ilanngunneqarnissaat pisariaqartutigullu malittarinninnerit qulakkeerneqarnissaat Naalackersuisunit sulissutigineqassaaq.

Pilattaanermut nakorsaanermullu tunngasut peqqinnissaqarfimmi annertupput ukiumullu napparsimasorpasuit katsorsarneqartarlutik. Ukiuni kingullerni immikkut ittumik utaqqisut allattorsimaffianniittut nungunnissaat immikkut isiginiarneqarsimapput Naalackersuisullu peqqinnissaqarfimmut naatsorsuutigisaat tassaalluni utaqqisut allattorsimaffiat napparsimasunik malittarinninnerup pitsaaninngortinnissaata ataavartumik isiginiarneqarneratigut immikkut suliniuteqarneq naammassippat qaffaqqissanngitsoq. Immikkoortumi tassani napparsimasunik malittarinninnermik pitsaanerulersitsineq tamatuma saniatigut pingaartumik napparsimasup

misigisaanut naleqqiullugu annertuumik sunniuteqassaaq, kisianni aamma ullut uninngaviusut aamma sinifitsigut piginnaasani isumalluutitigut atuinnermut aamma. Nalinginnaasumilli annertunerusumik immikkut ilisimasaqalernerup kingunerisassai sulinnermut ilanngullugit eqqarsaatigineqarnissaat pingaarpoq.

Pilattaanermut nakorsaaneermullu tunngasut iluanni suliniutit nukittorsarnerat aamma periusissiami siunertat uku qulakkeernissaannut peqataapput:

- Inuit qiteralugit
- Ukiut inuuffiusut pitsaasut
- Sunniuteqarluartumik isumalluutinik iluaquteqarneq
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut apuussisoq
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartooq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutinik atuneq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Pilattaanermut nakorsaaneermullu tunngasut ingerlaavartumik nukittorsarnissaat, ineriartortinnissaat aamma napparsimasut ilaqutaallu neqeroorutit katsorsaaneerillu ataqatigiissutut misigigaat Naalakkersuisunit sulissutigineqassaaq.

Tamanna pissaaq suliniutit uku aallartinnerisigut:

- Kræfti pillugu pilersaarutip, puiguttorneq pillugu pilersaarutip aamma sakiilliit pillugu periusissiap atulersinnerisa ingerlaannartinneri
- Napparsimasunik malittarinninneq pitsaaneerulersinneqassaaq ilaatigut immikkoortumi sullissinermi najoqqutassiat ineriartortinnerisigut
- Immikkoortut ippinnarunnaarsaaneerit, piartortunik paarsineq, sungiusaaqqinneq aamma piginnaanngorsaaneq qanoq nukittorsarneqarsinnaaneerannik misissuineq aallartinneqassaaq
- Peqqinnissaqarfimmi annertusiartuinnartumik immikkut ilisimasaqalernerup peqqinnissaqarfiup qanoq naapinnaanissaanut pilersaarusiortoqassaaq.

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguuteqartoq aamma/imaluunniit pitsanngorsaaneerissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutinik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaaq 7-imit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Naalakkersuisunit arajutsineqanngilaq pilattaaneermi nakorsaaneermillu immikkoortumi piginnaasatigut allilerinissamut pisariaqartitsisoqartoq pequtitigullu pisariaqartitsisoqartoq.

Kræfti pillugu pilersaarut illunut allilerinissamullu piunasaqaateqarpoq, soorlu aamma innuttaasut katitigaa-nerisigut ineriartorneq pissusissamisoortumik DIN-mi piginnaasaaq pillugu pisariaqartitsinerup annertusineranik kinguneqassasoq. Tamatumani saniatigut suliffimmi avatangiisitigut pissutsit isumannaarneqassapput kii-salu napparsimavimmiinnermut atatillugu inuttut inuunerunissaq pillugu innuttaasuni nalinginnaasumik kissaatigineqartoq. Aammattaaq Naalakkersuisunit arajutsineqanngilaq napparsimasunut uninngasunut tasani pingaartumik meeqqanut ilaqtutanut pissutsit pitsaaneerulersinnissaat amerlasuunit kissaatigineqartuni. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalakkersuisut:

- Pilattaanermut nakorsaanermullu tunngasuni peqqinnissaqarfiup piginnaasatigut pequtitigullu pisariaqartitai sanaartornermut tunngasuni naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiuiinnermut tamarmiusunut ilanngutissavaat
- Ilaquttat pillugit pitsannguutissatut suliniutit naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiuiinnermut tamarmiusunut ilanngutissavaat

7.6 Kigutigissaaneq

Naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiisummi pitsaaliulluni peqqinnissakkullu siuarsaalluni suliniutit siuarsarnissaat Naalakkersuisunit pingaartinneqarput taamaattumillu Kigutit putoqalersarnerat pillugu periusissiap assut ingerlalluarnera aamma nuannersuulluni. Naalakkersuisulli inuusuttunut inersimasunullu kif-fartuussinerit sullissinerullu nukittorsarnissaa kissaatigaat, soorlu aamma peqqinnissamut tunngasut nunap immikkoortuini ingerlanneqalerneru kigutilerinnermut nuunneqarsinnaanersoq misissussallugu pingaarluni.

Kingutilerinerup iluani suliniutit nukittorsarnerat periusissiami siunertat uku qulakkeerpaat:

- Inuit qiteralugit
- Ukiut inuuffiusut pitsaasut
- Sunniuteqarluartumik isumalluutiniq iluaquteqarneq
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimillu innuttaasumut apuussisoq
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartoq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutiniq atuneq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Kigutilerinnermut tunngasut ingerlaavartumik nukittorsarneqarnissaat ineriartortinnissaallu Naalakkersuisunit imatut sulissutigineqassaaq:

- Kigutit nakorsaannut piffissamik inniminiinissamut periarfissat pitsaanerulersillugit
- Nunaqarfinni isorliunerusunilu kifartuussinerp annertusinissaanut periarfissanik misissuineq
- Inuusuttut inersimasullu kigutigissarneri nukittorsarlugu
- Kigutilerinerup nunap immikkoortuini ingerlanneqarnissaanut periarfissanik kingunissaanillu misissuineq

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguuteqartoq aamma/imaluunniit pitsanngorsaanissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutiniq ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiuiinnermi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 8-imit takuneqarsinnaaveq immikkøertumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qaneq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnerisooq.

Immikkoortoq 2

Naalakkersuisunit arajutsineqanngilaq kigutilerinerup iluani piginnaasatigut allilerinissamut pequtitigullu pisariaqartitsisoqartoq. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalakkersuisut:

- Kigutilerinerup piginnaasatigut pequtitigullu pisariaqartitsinera sanaartornermut tunngasuni naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pingaarnersiuiinnermut tamarmiusumut ilanngutissavaat.

7.7 Sulisussarsiorneq aalajangiussisimanerlu

Peqqinnissamut tunngasut inuiaqatigiinni suliassaammata pingaaruteqartut, aamma inuit ataasiakkaat inuiaqatigiillu sunnertarlugit Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq peqqinnissamut tunngasut iluanni ilinniarti-taaneq piginnaanngorsaaqqiinerlu pingaartinnissaat, taamaalilluni siunissami sulisut annertuumik taarseraat-tarnerat annikillisinneqarsinnaalluni aamma sulisussanik avataaniit sulisussarsinissaq apeqputaatikkunnaar-lugu.

Sulisussarsiornermi aalajangiussisimanermilu suliniutit nukittorsarnerat periusissiami siunertat uku qulak-keerpai:

- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinarteq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik atuineq aqutsinerlu

Immikkoortoq 1

Sulisussarsiornerup aalajangiussisimanerullu iluanni siunnerfeqartumik suliniuteqarnermi pisariaqarpoq aqutsisutigit ineriartortitsinermi siunnerfeqartumik sulisoqarnissaa. Nunap immikkoortuini ingerlatsilerneq aamma sulianik nutaanik pisariaqartitsilernermit pilersitsivoq aamma suleriaatsinut allanut aamma najoqqu-tassanut allanut naleqqussarnissamut pisariaqartitsinerup annertusineranik kinguneqarluni. Unaminartut taakku naammassiniarlugit Naalakkersuisut uku sulissutigissavaat:

- Piginnaanngorsaaqqiinnermik kaavinnissamullu isumaqatigiissutinik tapersorsorneqartut siunner-feqartumik sulisussarsiornermi suliniut aallartisarnermilu suliniut
- Peqqinnissaqarfimmi aqutsisutut qaffasissuseqartunut tamanut aqutsisutut ineriartornissamut suliniut
- Attaveqatigiinnermi periusissiaq kalaallit nunaanni peqqinnissaqarfiup nittarsaanneqarneranik nu-kittorsaasinnaasoq

Ilanngussaq 9-mit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga illiuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

7.8 Peqqinnissaqarfimmi paasissutissiinermi atortorissaarutit

Peqqinnissaqarfimmi paasissutissiinermi atortorissaarutit Nuna Tamakkerlugu IKT-mi periusissiami immik-koortutut ilaapput aamma siamasissumik nunasisimanerup qaangernissaanut sakkutut isigineqassallutik aamma immikkut ilisimasaqartunit sullissinerit amerlanerit nunaqarfinni isorliunerusunilu tunniunneqarnis-saannut iluaqutaallutik. Tamatuma saniatigut Peqqinnissaqarfimmi paasissutissiinermi atortorissaarutit katsorsaanerup ingerlaneranut, pitsaassutsit ineriartortinnerinut, pisariillisaanernut kiisalu innuttaasunut na-linginnaasunik kiffartuussinermi tapersersuisinnaasutut sakkutut isigineqassapput.

Peqqinnissaqarfimmi paasissutissiinermi atortorissaarutit iluanni suliniutinik nukittorsaaneq periusissiami siunertat uku qulakkeerpai:

- Inuit qiteralugit
- Ukiut inuuffiusut pitsaasut
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik iluaquteqarneq
- Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut apuussisoq
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinarteq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik atuineq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Immikkut ilisimasaqarnerup annertusinerata aamma nunaseriaatsit allanngornerata peqqinnissamut tunngasut Nunap immikkoortuini imaluunniit DIN-mi immikkut ilisimasalinnit suliarineqartartut qitiusumut katersorneqarnissaat pisariaqartilersimavaat. Kiffartuussineq pitsaanerulersinniarlugu, pisariillisaanerit tapersersorniarlugit aamma suliatigut tamanna ajornartinnagu peqqinnissakkut neqeroorutit innuttaasut najugaanut sapinngisamik qanittuani tunniunniissaat qulakkeerniarlugit Naalakkersuisunit sulissutigineqassaaq:

- Telekkut nakorsaanerit aamma telekkut tarnikkut nappaatilerineq, nuna tamakkerlugu kiisalu nunap killeqarfii qaangerlugit, ingerlaavartumik inerisarneqarlutillu nukittorsarneqassasut
- Peqqinnissaqarfik elektronikkikkut napparsimasumut paasissutissanik peqalissasoq peqqinnissaqarfiup neqeroorutaanik tamanik imaqartoq aamma innuttaasut ataasiinnarmik paasissutissanik allattuiffimmik peqalissasut sumiluunniit saaffiginnikkaluarunik
- Peqqinnissaqarfiup nittartagaani peqqik.gl-imi nammineq kiffartuunnissamut aaqqiinernik inerisannissamut periarfissanik qulaajaasussamik misissuinerit aallartinneqassasut
- Pigaarnissamut aaqqissuussineq aamma akissarsisisarnermut ataqatigiissarnissaa pisariillisarniarlugu periarfissanik misissuineq aallartinneqarluni

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguuteqartoq, allilerinissamut aamma/imaluunniit pitsanngorsaanissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutini ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taaku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 10-mit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

7.9 Aningaasaqarneq

Innuiaqatigiinni sumiluunniit pisariillisaaneq sipaarnissarlu isiginiarneqarput. Tamanna pingaartumik peqqinnissaqarfimmi aamma atuuppoq, ingerlaavartumik peqqinnissakkut neqeroorutit amerlanerulernerannut pitsaanerulernerannullu tatisimanninneq akiorsinnaajumallugu pisariillisaalluni sulisoqarmat. Ukiuni aggersuni taamaattumik pitsaassutsikkut ajorseriartoqartinnagu taakkulu atulernissaat qulakkeerlugu sipaaruteqarnissamut periarfissat misissorniarlugu annertuumik sulisoqassaaq.

Peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnerani suliniutit nukittorsarneqartut periusissiami siunertat uku qulakkeerneqarput:

- Sunnuteqarluartumik isumalluutini atuneq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Naalakkersuisut naatsorsuutigaat pisariillisaasoqarneratigut aningaasaqarnikkut tatisimaneqarneq Peqqinnissaqarfimmit sapinngisamik annertunerpaamik illuatungilerneqassasoq. Naalakkersuisut imaaliornikkut taamaaliortoqarsinnaasoq takusinnaavaat:

- Atuinerimi nioqqutissani aamma napparsimasunik sullissinerimi kiisalu assartuinerimi aningaasartuutini pisinerimi isumaqatigiissutit pitsaanerulernerisigut
- Pisariillisaanissamut periarfissat allat ingerlaavartumik isiginiarnerisigut

- Peqqinnissaqarfiup aqutsinermi sakkuunik pitsaanerulersitsisunik aqutsisunit paasissutissiinerup pitsaanerulersinneratigut
- Peqqinnissaqarfiup illuini nukimmik atuinerup pitsaanerulernissaanut periarfissat misissornerisigut

Ilanngussaq 11-imit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

7.10. Aatsitassanut upalungaarsimanermullu tunngasut

Kalaallit Nunaat siunissami imminut napatittumik aningaasaqarluni aningaasarsiornikkut namminiilernissaa pillugu Naalakkersuisut sulippat. Tassunga aqquut ilaat tassavaq aatsitassarsiorfissat iliuuseqarnissat siuariartortunut nutaanut ilaatilerlugu. Aatsitassarsiornerup peqqinnissaqarfiup aningaasaqarneranut peqqinnissakkullu upalungaarsimanermut pingaaruteqarnera ilisimaneqanngilaq. Naalakkersuisulli isumaqarput nunami innuttaasunik peqqinnissakkut kiffartuussineq pilliutigalugu aatsitassanut tunngasunik kiffartuussi-soqassasoq.

Naalakkersuisut ilisimaarivaat uranimut naaggaarluinnarnerup atorunnaarsinneqarnera aamma uranimik piiaanissamut periarfissaqalernerq peqqinnissamut tunngasunut annertuumik piumasaqaateqartoq, tassungalu atatillugu Naalakkersuisunut pingaarpoq erseqqissassallugu innuttaasut peqqissusiat akiginiarneqanngimmat.

Tamanna isumaqarpoq qinngornernut illersornermut aamma qinngornernit eqqiluisaarnissaq pillugu siunissami sulinissamut toqqammavissisussanik inatsisinik nutaarluinnarnik piareersaasoqassasoq, taamaalilluni Kalaallit Nunaata IAEA-mik (Nunani tamalaani atomi pillugu allaffiup maleruagassai) nunanilu tamalaani maleruagassat allat eqqortinneqarneri qulakkeerneqarlutik. Aammattaaq qinngornernik eqqiluisaarnermut tunngasunik passussinermut aaqquussineq nutaaq pillugu qaammarsaanermut inatsisitigut toqqammavissanik pilersitsisoqassaaq.

Immikkoortoq 1

Peqqinnissamut tunngasuni suliffissuit nutaat sunniuteqarnerat pillugu sukumiisumik misissuisoqarnissaanik piareersaasoqarnissaanillu Naalakkersuisut atorfissaqartitsippat. Tamanna tunuliaqutaralugu Naalakkersuisut sulissutigissavaat:

- Qinngornertigut eqqiluisaarnarup iluani nunani tamalaani pisussaaffiit kivissinnaajumallugit inatsisitigut suliniutit suut pisariaqartinneqarnerisut misissuinerit aallartinneqassasut
- Aatsitassatigut suliniutissanut atatillugu, pingaartumik uranimik piiasoqartillugu, innuttaasut peqqissusiannik qulakkeerisinnaasunik inatsisitigut toqqammavinnik piareersaasoqassasoq
- Aatsitassarsiornerup iluani pilersaarutit suut peqqinnissakkut kiffartuussinermut aamma piginnaasatigut allilerinermi aningaasaliinissamut pisariaqartitsinermut (illutigut sulisutigullu), peqqinnissakkut kiffartuussinermi naatsorsuutigisatut annertunerusumik tatisimaneqalernerumut atatillugu peqqinnissamut tunngasunut sunniuteqassanerannik misissuinerit aallartinneqassasut, tassunga ilanngullugu uranimik piianeq aamma avammut niurneq
- Pii-affiit killiffii (illoqarfik, nunaqarfik nunaannarluunniit) pillugit misissuilluni sulinerit aallartinneqassasut, tassa tamanna sulisut nalinginnaasumik imaluunniit immikkut ilisimasaqalersimasut sullissisut kiffartuunnissaannut peqqinnissaqarfiup pisussaaffianut pingaaruteqarmat, tassunga ilanngullugu angallassigasuarneq
- Peqqinnissaqarfiup akisussaaffigisaata iluani peqqinnissakkut upalungaarsimanermut tamarmiusumut pilersaarutit nutarsarneqassasut taamaalilluni aatsitassarsiornerup iluani ingerlataqartut avataaneersut upalungaarsimanissaminnut pilersaarutit nutaanerpaat malillugit aaqquussisinnallutik
- Peqqinnissaqarfiup mittarfeqarfanni upalungaarsimanerata qaffasissusia qulaajarlugu

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguute-qartoq aamma/imaluunniit pitsanngorsaaniissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutininik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 12-mit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Maannakkut ilisimaneqalereerpeq naaqqaarluinnarnerup atorunnaarsinneqarnerata kingunerisaanik qinngornernik eqqiluisaarnermut tunngasut isumaginissaannut aaqqissuussinermik nutaamik sanaartornissamut inatsisitigut toqqammavissanik Kalaallit Nunaat piareersaasariaqarpoq, immikkoortumi aqutsinissaq anguniarlugu, qinngornernik sananeqaataat aamma qinngornernik nakorsaait iluanni nunani allani immikkut ilisimallit suleqatigalugit, tassunga ilanngullugu nunani tamalaani pisussaaffiit eqqortinneqarnissaat. Aammattaaq nunanit allaneersunik sulisussanik atorfinitsitsineq annertunerusumik nappaatinik nutaanik nassarnissaanik aarlerinartoqarluni, aamma inuuniarnikkut aaqqissugaaneq equngalersillugu. Tamatuma kingunerisaanik annertussusianik ilisimaneqanngitsumik peqqinnissaqarfimmut artukkiisoqassaaq inuttaasullu peqqissusianik ataavartumik nakkutilliinissaq pisariaqassalluni. Naalakkersuisut taamaattumik:

- Qinngornernik illersuinermit tunngasunik isumaginninnissamut allaffissornikkut immikkoortumik namminersortumik pilersinissaq ingerlatsinissarluni naalakkersuinikkut ingerlatsinerimi pingaarnersiuinissanut ilanngullugu, tassunga ilanngullugu qinngornernik eqqiluisaarneq pillugu inatsisit nunatsinni aamma nunani tamalaani.
- Piiiaffimmik ingerlatsilernerup malitsigisaanik peqqinnissaqarfimmi peqqinnissakkut sullissinerimi annertunerusumik tatisimanninnilerup malitsigisaanik aningaasalersuinissamut pisariaqartitsineq naalakkersuinikkut ingerlatsinerimi pingaarnersiuinissanut ilanngullugu.
- Inuit peqqissusiannik nakkutilliinermit aningaasalersuinissamut pisariaqartitsineq naalakkersuinikkut ingerlatsinerimi pingaarnersiuinissanut ilanngullugu imaluunniit uuliasiornerup aatsitassarsiornerup iluani pilersaarutinik nutaanik IBA-mi isumaqatigiissuteqarnermi pisariaqartitsineq qulakkeerlugu.

7.11 Nakkutilliineq nalilersuinerlu

Aalajangiinissamut tunngavissat pitsaanerpaat qulakkeersinnaajumallugit aamma aalajangiinerit erseqqillu-innartumik sapinngisamik tunngaveqarnissaat qulakkeerniarlugu Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq pisor-tat ingerlataqarfiini immikkoortuni tamani nakkutilliisarnernit nalilersuisarnerrillu aaqqissuunneqassasut.

Peqqinnissaqarfittut aaqqissuussinermi katillugit 1,3 mia. kr.-it missaannik missingersuuteqartumi, tatisima-neqartumi, sunniuteqarnerit pitsanngorsaaniissamullu periarfissat siunertaralugit piviusumik kiffartuussinerit suliniutillu nalilersornissaat nakkutiginissaallu pingaartut Naalakkersuisunit isigineqarpoq.

Nakkutilliineq nalilersuinerlu Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmi suliniutini pilersaarutinilu arlalissuarni maannangaaq ilanngullugit allanneqareernikuupput. Peqqinnissaqarfiup nakkutilliinerata nalilersuilluni sulini-utit nukittulerulernerit periusissiami siunertat uka qulakkiissavai:

- Ukiut inuuffiusut pitsaasut
- Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartoq
- Sunniuteqarluartumik isumalluutininik atuineq aqutsinerlu
- Peqqinnissarput nukittorsarniarlugu ilisimatusarneq

Immikkoortoq 1

Naalakkersuisut kissaatigaat peqqinnissaqarfiup suliniutai pillugit paasissutissanik pissarsiarineqarsinnaasunik, paasinartunik, tatiginartunik, piffissaq eqqorlugu naleqquttunillu tunisassiorsinnaasunik nakkutilliinernik nalilersuinerinillu aqqissuussisoqassasoq. Naalakkersuisut taamaattumik aallartissavaat:

- Nakkutilliinermut nalilersuinerinullu tunngasuni periusissamik misissuineq piareersaernerlu, paasissutissatigut periusissiaq pilersaarullu naatsorsuutigineqarput maannakkut toqqammavigineqartut iluanni suliarineqarsinnaassasut.

Misissuinerit takutippassuk maannakkut toqqammavigisat iluanni atulersinneqarsinnaasunik pitsannguuteqartoq aamma/imaluunniit pitsanngorsaaniissamut periarfissaqartoq taakku atulersinneqassapput. Akerlianilli misissuinerit takutippassuk isumalluutinik ilasisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq taakku immikkoortoq 2-mi pingaarnersiunerimi tamarmiusumi ilaalissapput.

Ilanngussaq 13-imit takuneqarsinnaavoq immikkoortumut tassunga iliuuseqarnissamut pilersaarutip qanoq atulersinneqarnissaanut pilersaarusiortoqarnersoq.

Immikkoortoq 2

Peqqinnissaqarfimmi nakkutilliineq nalilersuinerlu nukittorsarneqarsimasoq isumaqarpoq immikkoortortamik ataavartumik pilersitsisoqassasoq, ataatsimoortumik peqqinnissaqarfiup nalunaarsugaanik, nakkutilliinernik, passussisunut aqutsisunullu assigiinngitsunut akissuteqartarnermik isumaginnittusaaq. Nakkutilliisarneq nalilersuisarnerlu taassuma ineriartortinnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat, aqqissugaanermik, sulinermit inernernut nakkutilliisinnaasoq aamma nalilersuinissamut piginnaasaq, pingaarnertigut isumalluutitut atasuserneqarsinnaasoq naalakkersuinikkut ingerlatsinerimi isumalluutitigut siunissami pingaarnersiunerimi qaf-fasissumik pingaartinneqarnissaa qulakkeerlugu.

<p>Killifik/ingerlataq:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sullissinerit naapertorlugit peqqinnissaqarfup neqeroortaanik sullissinerit nassuiarneri 	<p>Isummernissamut tunngavissiaq / Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	
<p>Killifik/ingerlataq:</p> <ul style="list-style-type: none"> Peqqinnissaqarfup sungusartitseqqinneranik piginnaangorsaaneranik aaqquussineq 	<p>Paasiniaaneq / Isummernissamut tunngavissiaq</p>	<p>Atulersitsineq</p>	<p>Atulersitsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	
<p>Killifik/ingerlataq:</p> <ul style="list-style-type: none"> Angerlarsimaffimmi peqqissaanermi neqeroortit aaqqusunneri 	<p>Paasiniaaneq / Isummernissamut tunngavissiaq</p>	<p>Atulersitsineq</p>	<p>Atulersitsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	<p>Ingerlatsineq</p>	
<p>Periussiami siunertat:</p>								
<ul style="list-style-type: none"> Inuit qiteralugit 								
<ul style="list-style-type: none"> Ukiut inuuffiusut pitsaasut 								
<ul style="list-style-type: none"> Peqqinnissakkut atororissaantit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut aqpuussisoq 								
<ul style="list-style-type: none"> Peqqinnissaqarfik sulliffeqarfitt pilferinartoq 								
<ul style="list-style-type: none"> Sunniuteqartumik isumalluutit atuneq aqutsinerlu 								
<ul style="list-style-type: none"> Peqqinnissarput nukitarsamiilugu iisimatusemeq 								
<p>KPI:</p>								
<ul style="list-style-type: none"> Peqqinnissamik isumagininnermut: Ukiuti inuuffiusumi siullermi peqqissaasumit pingasoriarlutik pulaarneqarsimasut meeqqat amerlassusaat 								
<ul style="list-style-type: none"> Aktuussutissamik kapuisarnerit: Kapuuisarneri ataasiakkaani kauinerit amerlassusaat aamma kapuuisarnerit naammassineqartut amerlassusaat 								
<ul style="list-style-type: none"> TB-mut tunngasoq: Sakialluuteqartut nutaat amerlassusaat nunap immikkoortuinut agguarlugit, naammassillugit katsorsarneqartut amerlassusaat kiisaluWHO'p suliqaarsimanerumt takussutisa 								
<ul style="list-style-type: none"> Erninerumt tunngasut: Erninerit katillugit, nunap immikkoortuini aamma inunngorfiusumi, naartaat toqusarneri, pissusissatinnngisamik ilusillit, ernineri akiliunneq, erninerup ingerlanera ajornartorsiornerit ilungersunartut 								
<ul style="list-style-type: none"> Piginnaangorsaaneq: piginnaangorsarnissamik pisariaqartitsut amerlassusaat, piginnaangorsarnissamut pilersaaruteqartut amerlassusaat aamma qammatit arfinillit qaanginnerini ikiorneqaralozammeeersinnaalersut amerlassusaat 								
<ul style="list-style-type: none"> Inuumermi pissusilersuutitigutsullissivit: Suli misissuisoqarnera 								
<ul style="list-style-type: none"> Angerlarsimaffimmi peqqissaaneq: Napparsimasut tassuna atasut amerlassusaat, taakku suliutisa qaffasissusia, angerlarsimaffinnut pulaarnerit amerlassusaat 								

Napparsimasunik siunneruisut atulersinnissaannut iliuusissaaq piffissiamullu pilersaarut – Immikkoortoq I

Pilersaarut / Ukioq	Ukioq 2014	Ukioq 2015	Ukioq 2016	Ukioq 2017	Ukioq 2018	Ukioq 2019	Ukioq 2020
Peqqinnissaqarfimmi napparsimasunut siunnersuisut							
Killifik/ingerlataq:	Paasiniaaneq / Isummernissamut tunngavissiaq / misilinerup atulersinnera	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Periusissiami siunertat:							
• Innuttaasoq qitiutillugu							
• Ukiut pitsaasumik inuuffiusut							
• Sunniuteqartumik isumalluulimik iluaquteqameq							
• Peqqinnissakkut atortorissaarutit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut appuussisoq							
•							
KPI:							
• Napparsimasunut siunnersortit atassuteqartut ametlassusaat/ saaffiginnittut suaassusaat/ ukulu kiisalu ingerlaavartumik atuissut naammagisimaarinninnerannik misissuinerit							

Ilanngussaq 3

<ul style="list-style-type: none">• Kinguaassiuutitigut nappaatit pitsaaliorni katarsarnerilu: iliuuseqamissamut pilersaarusi ornermut atavillugu piareersameqassaaq, kisianni tumillaasunik ujaasineq isiginiarneqarluni• Inuusaqarneq: Suliniummik iggartaqarsimasut atuaqatigut amerlassusaat sumiiffinnut agguarilugit• Meerartaarnissamut piareernej: ilaqutariit naartusut neqeroorfigineqartut amerlassusaat (naartusut/inoogataa), taakku saniaatigut pisariaqartitsinerup amertussusaa nutarterinermi paasineqartooq	
---	--

Pitsaaliuineq peqqinnissaniillu siuarsaaneq pillugu iliuusissaaq piffissaaniillu pilersaarut - Inuuneritta - Immikkooortuq 1

Pilersaarut / Ukioq	Ukioq 2014	Ukioq 2015	Ukioq 2016	Ukioq 2017	Ukioq 2018	Ukioq 2019	Ukioq 2020	Anguniagaq
Pitsaaliuineq peqqinnissaniillu siuarsaaneq - Peqqinnartumik atoqatiginnikkut inuuneq.								
Killiflk/ingerlataq: • Inuunermi pissusilersuutunik sullissiviit	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq / Nailersuineq	Suliniummik nailersuineq/naleqqussaaneq - Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killiflk/ingerlataq: • Peqqinnissaqarfimmi puortarnerup unitsinneranik aamma atornerluisunut siunnersortit	Paasinaaneq aamma sammernissamat tungavissiaq aamma ilinniartitaaneq	Ilinniartitaaneq atulersitsinerlu	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killiflk/ingerlataq: • Atornerluinermik ajornartorsiutinut naleqqiullugu paasinaaneq, misissuineq siusissukkullu akujuunneq	Paasinaaneq og sammernissamat tungavissiaq	Atulersitsineq	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killiflk/ingerlataq: • Akeqanngitsumik atornerluisumik katsorsaaneermi iluanaarutimik paasinaaneq	Paasinaaneq aamma sammernissamat tungavissiaq							
Killiflk/ingerlataq: • Atornerluisumik katsorsaaneermi inatsisit tungaviusut	Siliassamat tungavissiaq/ itatsisiliorneq	inatsisiliorneq	Inatsisiliorneq // Atulersitsineq	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killiflk/ingerlataq: • Siunissami atornerluisumik katsorsaaneissamat pilersaarut - akeqanngitsooq, naartusunut siusissukkut suliniutitigut neqeroortut ilanngullugu	Paasinaaneq, tassunga ilanngullugu maannakkut sumaqatigiissutaasup nailersornera sammernissamat tungavissiaq							
Killiflk/ingerlataq: • Imigassaaq pillugu inatsit nutaaq	Itatsisiliorneq	Inatsisiliorneq	Atulersitsineq // Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killiflk/ingerlataq:	Ilinniartitaaneq	Atulersitsineq /	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	

• Peqqinnissaqarfimmi pujortarnerup unitsinnera	amma Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Killifik/ingerlataq: • Imigassaq/ikiaroornartoq (peqqinnissamik suarsaaneq pitsaaliuinerlu)	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Killifik/ingerlataq: • Tupa (peqqinnissamik suarsaaneq pitsaaliuinerlu)	Iluuissamik pilersaarut	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Killifik/ingerlataq: • Pujortarnerup pillugu inatsit	Nalunaarutip ingerlannera	inatsiliorneq/; pujortarnerup pillugu inatsitip nalilersornera	inatsiliorneq/; pujortarnerup pillugu inatsitip nutarternera / Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Killifik/ingerlataq: • Timip aalatinnera (peqqinnissami suarsaaneq pitsaaliuinerlu)	Iluupeqarnissamut pilersaarut	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Killifik/ingerlataq: • Nerisat (peqqinnissamik suarsaaneq pitsaaliuinerlu)	Iluupeqarnissamut pilersaarut	Iluupeqarnissamut pilersaarut	Iluupeqarnissamut pilersaarut	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq
Periussiami siumertat: • Innuttaasoq qitiutilugu • Ukiut pitsaasumik inuuffiusut • Sunniuteqarluartumik isumaliutinik iluaquteqarneq							
KPI:							
• Inuunermi pissusilersuutimik sullissivik: nalilersuineq apeqquaaallumi • Pujortarnermik unitsitsineq; Pujortartartut amerlassusaat, pujortarnerup unitsinnissaa ^{annut} neqeroort, neqeroorummik naammassinnittut amerlassusaat • Atonerluineq: atonerluineritassigiingitsut amerlassusaat, neqeroortinik tiguisut amer ^l assusaat, katsorsaaneermi naammassinnittut amerlassusaat, taadku saniatigut • paasiinaaneq aallaavigalugu • Imigassaq pillugu inatsit nutaaq; soqanngilaq • Atonerluisunik katsorsaaneq, siusissuklut sulimuteqarneq; nalilersuineq apeqquaaallumi • Imigassaq ikiaroornartoq, pujortarnerup, nerisat timillu atorneqarneq (pitsaaliuineq); Inuuneriitap piareersarnerani takussutaasut • Peqqinnissaqarfimmi pitsaaliullumi sulineq; isummerissamut tunngavissiaq aallaavigalugu.							

<ul style="list-style-type: none">• Imminortarnerit pitsaaliornissaat pillugu pikkorissarnerit amerlassusaat peqataasullu amerlassusaat sulianut, immikkoortortanut, ukiumut suaassutsinullu agguarlugit• Ilaquttanut neqeroorutit: iliuuqarmissamut pilersaarusiassaq naapertorlugu• Qajannaassuseq pillugu sulimiar HBSC agqutigalugu immikkut nalilersorlugu nakkutigalugulu.	
--	--

Ilanngusseq 6

<ul style="list-style-type: none">• Peqqinnissaqarfik suliffeqarfitut pilerinartoq• Sunniuteqarluartumik isumalluutitik atuineq aqutsinerlu• Ilisimatusarneq nakkutiliinerlu	
<p>KIP:</p> <ul style="list-style-type: none">• Sinerissami tarnikkut nappaatigut ineriartortisineq, nunaqarfinni neqeroorut, napparsimasunik malinnaanerup pitsaanerulersinnera, isertitsivimmut sullissinerit, meeqqanik inuusuttunillu katsarsaaneq, inuiaqatigiinni tarnikkut nappaateqarneq, najoqqutaassiat, paasissutissiinermi periusissiaq, paasiniaanermmut atatiugu piareersarneqassapput	

Nakorsaannermut pilattaanarmullu tunngasut iluanni napparsimasunik ataqatigiissumik malittarinninnermi iliuuseqarnissamut pilersaarut – Immikkoortoq 1

Pilersaarut / Ukiq	Ukiq 2014	Ukiq 2015	Ukiq 2016	Ukiq 2017	Ukiq 2018	Ukiq 2019	Ukiq 2020	Anguniagaq
Nakorsaannermut pilattaanermullu tunngasuni napparsimasunik ataqatigiissumik malittarinninnermi								
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Napparsimasunik malittarinninnermi ataqatigiissoq pitsaanerisorlu 	Paasiniaaneq / Isummerrissamut tunngavissiaq	Atulersitsineq	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Kraeft pillugu pilersaarut 	Atulersitsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Puiguttorneq pillugu pilersaarut 	Atulersitsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Ippinnarunnaarsaaneq/piartortumik paarsineq 	Paasiniaaneq	Paasiniaaneq	Paasiniaaneq / Isummerrissamut tunngavissiaq	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> TB pillugu periusissiaq 	Ingerlatsineq / piffissap qitaaqunmerani nalbersuineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Sullissinnermi najoqqutassiat 	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Atulersitsineq / Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Immikkut ilisimasaqalerinnermut pilersaarut 		Paasiniaaneq	Paasiniaaneq / Isummerrissamut tunngavissiaq	Atulersitsineq	Atulersitsineq	Ingerlatsineq	Ingerlatsineq	
Killifik/ingerlataq: <ul style="list-style-type: none"> Sungusaqqinnermut piginnaanngorsaaneerm ullu naleqqiullugu peqqinnissqarfup kommunillu akornanni qalerinnerit erseqqissarneri 	Paasiniaaneq	Paasiniaaneq / Isummerrissamut tunngavissiaq	inatsiliorneq	Inatsiliorneq				

<p>Periussissiami siunertat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innuttaasoq qitiutillugu • Ukiut pitsaasumik inuuffiusut • Peqqinnissakkut atortorissaantit peqqinnissamik peqqinnissaqarfimmillu innuttaasumut appuussisoq • Peqqinnissaqarfik suliffeqarfittut pilerinartoq • Sumiuteqarluartumik isumallutirik atuineq aqutsinerlu • Iisimatusameq nakkutillinerlu 	
<p>KIP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kræfti pillugu pilersaarut: Pilersaarummit takuneqarsinnaavoq • Puiguttorneq pillugu pilersaarut: Pilersaarummit takuneqarsinnaavoq • Ippinnarunnaarsaaneq: Paasinnaanermi takuneqarsinnaavoq • TB pillugu periussisq: Periussiamit takuneqarsinnaavoq • Sullissinermi najoqqutassiat: Sogannngilaq • Irmikkut ilisimasaqalernerneq pillugu pilersaarut: Paasinnaanermi takuneqarsinnaavoq 	

Ilanngussaq 9

- Kaaviaarnissamik aqqissuussinerit atorfillu amerlassusaat, pilersaarut imallillu taalku naammassineqarni %-inngorlugit
- Siunnerfeqartumik nitarsaaneq; Atorfinerlaat amerlassusaat, atorfinnik nitarsaaneermiit sulissarsiarineqartut iinniartitaanernut atorfillu suunerinut agguarlugit (aalajangersimasut/taartaasut)
- Aqqissugaasumik piginnaanngorsaaqqinneq aamma aallarnisaaneq kialsu aqutsisunik iinniartitaaneq; Takorluuqaq aallaavigalugu
- Attaveqatigiinneq pillugu perusissiaq; Perusissiaq aallaavigalugu.

